

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MAJA JAKOFČIČ
Mentorica:izr. prof. dr. Ljubica Jelušič

OTROCI VOJAKI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2002

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

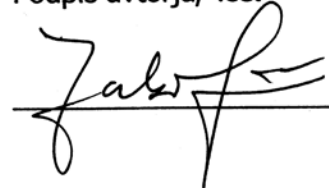
Spodaj podpisani/-a MAJA JAKOFCIČ, rojen/-a 6.9.1975 v kraju LJUBLJANA, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom

OTROCI VOJAKI

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev / avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oziroma citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da se vsa dela in mnenja drugih avtorjev / avtoric navedena v seznamu virov; slednji je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to jasno zapisal/-a tudi v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo - predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata, bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja, bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne - kaznivo po zakonu (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, Ur. l. RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede.

Podpis avtorja/-ice:

Ljubljana, 21. XI. 2002

KAZALO:

1. UVOD.....	3
1.1. Opredelitev problema.....	3
1.2. Hipoteza.....	4
1.3. Cilj.....	5
1.4. Metodologija dela.....	5
2. PREGLED SKOZI ZGODOVINO.....	6
3. PRAVNI POGLED NA OTROKE V VOJNI IN OBOROŽENIH SPOPADIH.....	9
3.1. Odnos mednarodnega prava.....	13
3.2. Dvomi glede mednarodnega humanitarnega prava in zakona o človeških pravicah.....	15
3.3. Oblikovanje opsijskega protokola konvencije o pravicah otrok.....	16
3.4. Opcijski protokol konvencije o pravicah otrok.....	19
4. SOCIALNO POREKLO OTROK VOJAKOV TER NJHOVO VKLJUČEVANJE V REDNE OBOROŽENE SILE S PROSTOVOLJNIM VPISOM ALI PRISILO.....	21
4.1. Socialno poreklo otrok vojakov.....	21
4.2. Primeri vključevanja otrok v oborožene sile	22
4.3. Različne oblike zbiranja otrok za vojake in posledice.....	27
4.4. Sodelovanje otrok v trenutnih spopadih po svetu	32
5. NEKAJ PREDLOGOV, KAKO BI REŠILI PROBLEM OTROK VOJAKOV	39
6. SKLEP.....	46
7. LITERATURA.....	50
8. TABELA 1: PRIMERJAVA PODATKOV DRŽAV ZA SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA OZ. SODELOVANJE V OBOROŽENIH SILAH – ZAHTEVANA STAROST.....	53
9. DODATEK A: KONVENCIJA O PRAVICAH OTROK.....	58
DODATEK B: OPCIJSKI PROTOKOL H KONVENCIJI ZN O OTROKOVIH PRAVICAH GLEDE UDELEŽBE OTROK V OBOROŽENIH SPOPADIH.....	72

UVOD

1.1. Opredelitev problema

Posledica vojaških spopadov so bile in so še vedno civilne žrtve. Njihovo število je bilo odvisno od mnogih dejavnikov, npr. načinov vojskovanja, dolžine vojnih spopadov in, odkar je v veljavi, tudi od stopnje spoštovanja vojnega prava. Glede slednjega vsekakor ni primerjave med kratkimi vojaškimi spopadi v 19. stoletju, ki skorajda niso vplivali na življenje civilistov, in med totalitarnostjo druge svetovne vojne. Število otrok in žrtev vojne pa se je še povečevalo z njihovim vključevanjem v vojsko. Vzrokov za to je več. Mnoge kulture otroštva pravzaprav ne priznajo in vidijo v otrocih le pomanjšane odrasle osebe. Drugod otrokom sicer priznajo otroštvo, vendar jim ideologija ali »višje potrebe domovine«, »stranke« itd. potisnejo puške v roke.

Ustanovitev Združenih narodov po drugi svetovni vojni je vlila upanje, da se je začelo novo obdobje miru. Vendar je bilo to preveč optimistično. V letih od 1945 do 1992 je potekalo 149 večjih vojn, v katerih je bilo ubitih več kot 23 milijonov ljudi. Vojnih žrtev je bilo v letu dni v povprečju dvakrat več kot v 19. stoletju in sedemkrat več kot v 18. stoletju. Vojne in politični prevrati so uničevali mnoge države, od Jugoslavije do Kambodže in Ruande. Ta vrtnec nasilja pa vleče vase vedno večje število otrok. Cele generacije so morale odrasti sredi okrutnih oboroženih spopadov. Ob koncu leta 1995 so spopadi v Angoli trajali že trideset let, v Afganistanu sedemnajst, na Šri Lanki enajst in v Somaliji sedem let. Otroci so bili vedno ujeti v bojevanje. Ponavadi imajo zelo veliko možnosti, da doživijo enake strahote kot njihovi starši – kot žrtve ali celo kot bojevniki. Otroci pa so vedno še bolj izpostavljeni kot odrasli (<http://www.unicef.org/sowc96pk/pressum1.htm>). Potrebno bi bilo ne le prisilno, temveč vsako novačenje otrok v oborožene sile (vladne in nevladne) opredeliti kot vojni zločin, saj je to vsaj tako dovršeno dejanje kot siljenje vojnih ujetnikov k delu, kar pa je opredeljeno kot kršitev mednarodnega vojnega prava.

Skoraj v vsaki vojni so se v bojnih vrstah bojevali tudi otroci. V starem in srednjem veku so otroke obravnavali kot odrasle ljudi. Niso jim pripisovali otroškega vedenja in pubertete, ki je tako značilen in problematičen čas za današnje otroke. Obredi in iniciacije, ki se odvijajo še danes, potekajo v starosti od osem do dvanajst let. Če pogledamo otroke v teh letih v razvitih državah, so večinoma nezreli in popolnoma odvisni od staršev. Drugače je v nerazvitih in revnih

državah, kjer včasih nimajo možnosti niti za osnovnošolsko izobrazbo. Problem v revnih državah je bolj viden kot v razvitih državah, kjer se revščina skriva za bogatim bliščem vsakdanjosti. Skoraj povsod po svetu so otroci izpostavljeni revščini, zaradi česar jih izkoriščajo za delo in druge dejavnosti.

Več kot 120 milijonov otrok med petim in enajstim letom dela poln delovni čas in še nadaljnjih 130 milijonov polovičnega. Podatki Svetovne banke kažejo, da milijarda otrok živi v državah, kjer je razširjena revščina. Dva milijona otrok med desetim in petnajstim letom je prisiljenih v prostitucijo. Še dva milijona otrok je umrlo zaradi posledic oboroženih spopadov v zadnjih desetih letih. Za mnoge otroke je svet sovražen prostor, biti otrok pa je razkošje oziroma nekaj, česar ne bodo nikoli izživeli do konca. Zaskrbljeni smo, da je otroštvo otrok na svetovnem severu prikrajšano in da so prisiljeni odrasti prekmalu zaradi izpostavljenosti odraslemu življenju, na jugu pa, da otroci sploh ne bodo odrasli. Preživetje namesto kakovosti življenja je še vedno največji problem. Pravice otrok pa postajajo vse bolj pomembne. Eden od takšnih znakov je bilo sprejetje Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah leta 1989, ki so jo podpisale skoraj vse države. Konvencija je eden od najpomembnejših sporazumov o osnovnih pravicah otrok. Pomembno je tudi dejstvo, da so se otroci začeli zavedati svojih pravic. Ta proces je šele začetek, vendar ne bo zadostoval, če javnost ne bo priznala pravic otrok in se ne bo zavezala k izobraževanju in pooblastitvi otrok (Is childhood dead?, 1998).

S to nalogo okvirno prikazujem problem vključevanja otrok v vladne in nevladne oborožene sile. Problem izkoriščanja otrok je večji, kot ga predstavim v tej nalogi. To naj bo le uvod v nadaljnje delo, ki bi se lahko razvilo iz te naloge.

1.2. Hipoteze

Prizadevanja v tej nalogi temeljijo na tem, da je kljub razvoju civilizacije in večji osveščenosti ljudi še vedno zelo veliko otrok vojakov. V nalogi poskušam potrditi naslednje hipoteze:

- V mednarodnem pravu vse od konca druge svetovne vojne poskušajo doseči mednarodno pravno normo, ki bi prepovedala novačenje otrok v oborožene sile (vladne in nevladne). Kljub

tovrstnim prizadevanjem in nekaterim sprejetim zakonom se otroci še vedno pojavljajo v oboroženih silah v vlogah vojakov.

- Otroci vojaki sodelujejo v oboroženih spopadih tako prisilno kot prostovoljno. Na njihovo odločitev za prostovoljni vstop v vojsko vplivajo izredni dejavniki, v katerih živijo.

- Po končanem spopadu si nekdanji otroci vojaki najbolj želijo vrnitve domov. To je ponavadi nemogoče, ker so domovi uničeni, družine razseljene, otroci pa so zaznamovani s svojimi dejanji. Ponovna socializacija otrok je otežena, včasih celo nemogoča zaradi izkušenj iz vojne.

1.1. Cilj

Vojne spremljajo velik del človeške zgodovine. V 20. stoletju skorajda ni leta, ko se kje ne bi odvijale vojne ali oboroženi spopadi. Poleg vseh strahot, ki jih spremljajo, pa v spopadih sodelujejo tudi otroci vojaki. V nalogi razložim, zakaj in kako je do tega prišlo, kako je s pravnimi določili, kdaj se otroci lahko vključijo v oborožene boje oziroma ali je to sploh dovoljeno in na kakšen način, pod kakšnimi pogoji. Predvsem pa poskušam dokazati, da je vključevanje otrok v bojevanje nesmiselno, ker se duševno in telesno pohabijo ali izgubijo cele generacije.

1.2. Metodologija dela

Osnovni metodi, ki sem ju uporabila v svoji nalogi, sta analiza primarnih in sekundarnih virov. Pri primarnih virih sem uporabila primerjalno metodo interpretacije, pri sekundarnih virih pa sem uporabila deskriptivno metodo, analizo pisnih virov. Pri primarnih virih sem se opirala predvsem na Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki je bila sprejeta leta 1989, in Opcijski protokol, sprejet leta 2000, ki omenjeno konvencijo dopolnjuje. Pri sekundarnih virih pa sem se opirala na knjige in članke, veliko podatkov sem dobila s spletnih strani različnih organizacij.

2. PREGLED SKOZI ZGODOVINO

V oboroženih spopadih so prizadete različne kategorije prebivalstva. Mednje sodijo tudi otroci, ki so lahko prizadeti na različne načine: od spolne zlorabe do uporabe v vojaške namene. Uporaba otrok v oboroženih spopadih je verjetno stara toliko kot oboroženi spopadi sami. Eden od razlogov, da otrok na začetku niso pustili v boj, je bilo orožje, ki je bilo zanje pretežko.

V stari Grčiji so Špartanci zgodaj učili dečke za vojaški poklic. Pouk se je odvijal že v rani mladosti. Fantje so se pripravljali za vojake od sedmega do osemnajstega leta. Vikinške fante so že od otroških let vzgajali za bojevnike. Njihovo glavno orožje je bila sekira (Švajncer, 1998: 74). Enega od starejših zapisov o otroku vojaku lahko najdemo v verskem delu, v Bibliji. V stari zavezi lahko zasledimo zgodbo o Davidu in Goljatu. Majhen deček z dvobojem prepreči večji spopad. Velikana Goljata spravi na tla z natančnim metom prače in ga obglavi z mečem. Vendar so otroke v starem veku redkeje uporabljali za vojaška dela.

V srednjem veku so znani t.i. oprode, ki so spremljali viteze na njihovih pohodih. Skrbeli so za njihovo opremo in konje. Tudi to je bilo vključevanje otrok v spopade, ker so jih spremljali v oboroženih spopadih. Vendar niso nosili orožja.

Plemiški otroci so se na domačem gradu naučili brati, pisati in računati. V fantovskih letih so jih očetje poslal v službo na ta ali oni grad, kjer so se urili v uporabi orožja, hodili z gospodarjem na lov in turnirje, se učili obnašati v družbi in se pripravljali za naloge v moški dobi. Praviloma naj bi plemiški sinovi živeli doma do sedmega leta. Potem so postali paž pri kakem vitezu ali na dvoru. S štirinajstimi leti so postali ščitonosci, z enaindvajsetimi leti vitezi (Švajncer, 1998: 124). Od konca tridesetletne vojne leta 1648 do francoske revolucije leta 1789 so se evropski vladarji vojskovali z razmeroma majhnimi armadami. Po vstaji v Franciji pa lahko že govorimo o novem pojmu »narod pod orožjem«.

V Napoleonovih vojnah in tudi prej so otroke uporabljali kot bobnarje, ki naj bi dvigovali moralo vojakom. Hodili so z vojaki v prvih bojnih vrstah, da so jih le-ti videli in slišali. Zato je bilo med njimi tudi veliko žrtev. Ker je bilo orožje še vedno težko in okorno za ravnanje z otroškimi rokami, ga skorajda niso imeli.

V 20. stoletju so nekatere države v eni sami vojni izgubile več kot deset odstotkov prebivalstva (npr. Sovjetska zveza med drugo svetovno vojno), Američanom pa so bile take izgube zaradi zemljepisnega položaja prihranjene. Po drugi svetovni vojni so se glavna bojišča preselila v Azijo, Afriko in na Bližnji ter Srednji vzhod (Novak-Čipiči, 2000).

V prvi in drugi svetovni vojni se začne pojavljati orožje tudi v otroških rokah. Orožje postane z razvojem lahko in enostavno za uporabo. Znani so primeri, ko so partizani v Jugoslaviji in tudi Sloveniji novačili otroke pred osemnajstim letom. To je bilo pogost predvsem med drugo svetovno vojno, zlasti v nemški vojski. Nacisti so, ker je zmanjkalo drugih obveznikov, proti koncu vojne v vojsko vpoklicali tudi štirinajstletnike in petnajstletnike. 18. oktobra 1944 so javno objavili poziv k vključitvi v t.i. Volkssturm (ljudski juriš), ki ga je Hitler izdal že konec septembra. Nemški ljudski juriš je v več pogledih značilen za nemško vojaško strategijo v njeni končni fazi. V to gibanje so bili zajeti vsi zdravi moški med šestnajstim in šestdesetim letom (Piekalkiewicz, 1996: 989). Marsikateri zavezniški vojak je bil v bojih za osvoboditev Berlina pretresen, ko je ugotovil, da je ubil otroka, ki je bil prisiljen poprijeti za orožje. Zgroženi so bili tudi nacisti na ozemlju Jugoslavije, ko so med svojimi žrtvami videli otroke bombaše, ki so se prostovoljno pridruževali partizanom. Takrat za preprečitev novačenja otrok vojakov ni bilo nobene pravne zaščite.

Po drugi svetovni vojni sta se uporaba in namen otrok v oboroženih spopadih zelo spremenila. Danes je več kot 84 odstotkov ubitih v vojnah civilistov (Brett, McCallin, 1998: 21). Lahko pehotno orožje (npr. AK-47, M-16) je omogočilo pogostejše sodelovanje otrok v vojaških vrstah. Od leta 1947, ko so izumili to orožje, naj bi prodali že 55 milijonov AK-47. Za primer lahko vzamemo neko afriško državo, kjer je to orožje mogoče kupiti že za 6 ameriških dolarjev. Prav tako razširjeno orožje M-16 je nek vojaški zgodovinar opisal kot »radio« sodobnega vojskovanja (<http://www.unicef.org/sowc96pk/pressum1.htm>). »V Ugandi lahko AK-47 kupite za enako ceno kot piščanca in v severni Keniji jo lahko kupite za enako ceno kot kozo,« pravi v svojem poročilu Združenim narodom G. Maçhel (Maçhel, 1996).

Ročno in lahko orožje zada največ smrtnih ran in pusti za seboj največ ranjencev. Povsod ga je moč dobiti, je razmeroma poceni, je zelo učinkovito, ni ga težko uporabljati in je lahko za

prenašanje. Otroci s tem orožjem so smrtno nevarni bojavniki, saj ga lahko nosijo tudi devetletniki. To orožje je ne le opustošilo zelo veliko držav, temveč je drastično povečalo tudi zahteve po preučevanju pojava otrok vojakov. Organizaciji, kot sta Združeni narodi in švedska Rešimo otroke (Save the Children), zbirata podatke in opravljata raziskave na to temo. Najbolj je znana raziskava G. Maçhel o vplivu oboroženih spopadov na otroke, ki pa je bila opravljena že leta 1996. Z otroki vojaki in oboroženimi spopadi ter njihovimi posledicami se ukvarja tudi Rdeči križ. Ta mednarodna organizacija je leta 1998 poudarila tri nevarne trende vojskovanja:

1. povečanje števila mrtvih med civilisti (od 60 do 80 odstotkov),
2. dodatno trpljenje civilistov, ker so prekinjene mednarodne mirovne operacije (ciljne žrtve prav med njimi),
3. družbe, preplavljene z osebnim orožjem, so tudi po prenehanju sovražnosti ujetnice kulture nasilja (orožje kot statusni simbol in sredstvo za preživljanje). (Novak-Čipiči, 2000).

V današnjem času otroci vojaki sodelujejo v mnogih spopadih po svetu. Za primer lahko vzamemo Sloveniji bližnji državi Hrvaško ter Bosno in Hercegovino (BiH), kjer se je odvijala vojna med nacionalnimi skupinami Hrvatov, Srbov in muslimanov. To je bil prvi večji spopad na Balkanu po drugi svetovni vojni, ko je razpadla SFR Jugoslavija. V spopadu je največ škode utrpelo civilno prebivalstvo. Vse tri sprte strani so za vojake marsikje pobirale otroke, mlajše od osemnajst let. Vzele so jih prisilno ali pa so se vojskam pridružili prostovoljno. Nekaterim je vojna vzela starše in niso videli drugega izhoda, kot da se pridružijo vojski.

Podobno v oboroženih spopadih sodelujejo otroci vojaki na ozemlju današnje Čečenije, na Bližnjem vzhodu, v Palestini, Izraelu, Libanonu, Sierra Leoneju, Mozambiku, Somaliji, Etiopiji, Sudanu, Mehiki, Peruju in mnogih drugih državah. Pojav ni značilen samo za eno območje, poznajo ga povsod po svetu.

3. PRAVNI POGLED NA OTROKE V VOJNI IN OBOROŽENIH SPOPADIH

Mednarodno humanitarno pravo določa splošno zaščito za otroke kot osebe, ki ne sodelujejo v sovražnostih in posebno zaščito za osebe, ki so še posebej ranljive. Zaščiteni so tudi otroci, ki sodelujejo v sovražnostih. Starostno mejo določajo Ženevske konvencije iz leta 1949, Protokol I in II in Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah iz leta 1989. Najnižja starost otrok za vojaški nabor in sodelovanje v oboroženih spopadih v navedenih dokumentih je 15 let. Otroke v vojnah so pravno določili šele s Konvencijo o otrokovih pravicah leta 1989 (Fontana, 1997).

Univerzalne opredelitve pojma otrok prej ni bilo. 1. člen Konvencije o pravicah otrok določa, kdo otrok sploh je. Določena je univerzalna starostna meja 18 let, ki pa lahko zaradi državnih zakonov odstopa od te norme. Člen uporablja to starost za razlikovanje med otroci in odraslimi na podlagi volilne pravice, ki je kot meja odraslosti zabeležena v večini držav po svetu. Pojmovanje odraslosti in neodvisnosti otrok se je v teku stoletij spremenilo in je obravnavano različno v mnogih kulturah in verovanjih. Zaradi prevelike raznolikosti med religijami in kulturami bi uporaba drugačnega merila, kot je na primer dovoljena starost za poroko, še otežila sporazum o starostni meji (Fontana, 1997).

V praksi otroštvo ni natančno določeno z zgornjo mejo osemnajstih let, ampak je izmenjujoča se kategorija, ki sledi določenim biološkim zaporedjem in ustreza kulturni in socialni vsebini kot tudi genetski dediščini, osebnemu delovanju ter gospodarskim in političnim okoliščinam. Družbena sestava otroštva je zelo različna in značilna za posamezen primer. Za primer lahko vzamemo Bangladeš, kjer je oseba, ki hodi v šolo in nima nobenih ekonomskih ali družbenih obveznosti, definirana kot otrok (shishu) vse do pubertete. Vendar pa deček ali deklica, ki že delata, nista več otroka, četudi sta stara šest let. Takšno razlikovanje radikalno vpliva na to, kako otroci doživljajo otroštvo. Vemo, da v mnogih pogledih spolno razlikovanje konča dobo otroštva za deklice veliko prej kot za dečke. V nekaterih okoliščinah je otroštvo sporna kategorija. Med različnimi režimi apartheida v Južni Afriki je vlada mlade politične aktiviste označevala kot mladino. Tako so bili za svoja dejanja odgovorni kot odrasli. Po drugi strani pa so se aktivisti označevali kot otroci, da bi se izognili kaznim za odrasle (<http://www.qeh.ox.ac.uk/rsp/TextWeb/socialhealing.html>). Prav tako ni nobene povezave med dovoljeno starostjo za udeležbo na volitvah ali starostjo za vojaški nabor. V Braziliji, Nikaragvi

in Iranu dobijo volilno pravico s šestnajstimi leti, odgovornost za vojaško služenje pa se v Braziliji začne z devetnajstimi in v Nikaragvi s sedemnajstimi leti. V Iranu pa naj sploh ne bi bilo starostne meje. V izjavi za Odbor za človekove pravice pri Združenih narodih iz leta 1983 je delegat iz Irana izjavil:«.....ko je država žrtev agresije, prostovoljcev niso spraševali, ko so se pridružili obrambi domovine...»(Cohn, Goodwin-Gill, 1994; 8).

Konvencija o pravicah otrok (v nadaljevanju Konvencija) vsebuje člene, ki se nanašajo posebej na otroke v posebno težkih okoliščinah. Sem sodijo tudi otroci v oboroženih spopadih. Členi zahtevajo zaščito otrok pred kakršnim koli izkoriščanjem in diskriminacijo, pred mučenjem ali kakšnim drugim krutim, nečloveškim, nepravičnim ali poniževalnim ravnanjem in kaznovanjem. Namen Konvencije je, da zaščiti otroke pred vsemi oblikami izkoriščanja, predvsem ekonomskega izkoriščanja, in da zagotovi njihovo duševno in telesno zdravje kot tudi dostop do izobrazbe in učenja. Členi iz Konvencije nam lahko približajo pojmovanje otrok in njihove pravice:

2. člen zagotavlja otroku njegove pravice, zaščititi ga je treba pred vsemi oblikami razlikovanj ali kaznovanja.

3. člen zagotavlja, da bodo otrokove koristi na prvem mestu, da se mu zagotovijo socialne in druge pravice.

4. in 5. člen poskrbita, da so s to Konvencijo pravice otrok zagotovljene na mednarodni in državni ravni, pri tem naj se spoštujejo krajevni običaji.

6. člen zagotavlja neodtujljivo pravico do življenja. Otroku je treba zagotoviti preživetje in razvoj.

Členi 7 do 11 zagotavljajo ob rojstvu otroku pravico do imena, družine, nacionalne in kulturne identitete. Otrok ima pravico do ohranjanja lastne identitete in naj ne bi bil ločen od staršev. To se lahko zgodi le v izrednih primerih. V primeru ločitve morajo biti na voljo podatki, ki privedejo do ponovnega srečanja družinskih članov. Zato naj države podpisnice te Konvencije sklepajo med seboj sporazume, ki bi olajšali vrnitev izgubljenih družinskih članov.

Členi 12 do 16 določajo pravice otrok do prostega izražanja, svobode izražanja, svobode misli, vesti in veroizpovedi, svobodnega združevanja in mirnega zbiranja ter zakonitega varstva proti vmešavanju ali napadom. Seveda pa imajo pri vseh teh pravicah »...omejitve, ki jih določa zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, zdravja ali morale...«.

17. člen zagotavlja dostop do informacij in gradiv iz različnih virov. S tem otroci širijo svoje znanje in se izobražujejo.

18. člen določa, da sta oba starša ali zakoniti skrbniki enako odgovorni za otrokovo vzgojo in razvoj. Družba mora starše z otroki čim bolj podpirati.

19. člen zagotavlja zavarovanje otroka pred kakršnimi koli oblikami nasilja ali zanemarjanja. Države podpisnice naj bi v ta namen imele izoblikovane socialne programe, ki bi otrokom nudili potrebno podporo. Ta člen sodi med t.i. »posebne zaščitniške« člene.

20. člen nadaljuje to misel, če otrok ostane brez ustreznega varstva. Država mu mora zagotoviti nadomestno skrb.

21. člen določa sistem posvojitve, kjer je glavno vodilo otrokova korist. Opišejo tudi mednarodne posvojitve, vendar postavijo varovalne mehanizme proti zlorabi.

Po 22. členu lahko otrok sam, s starši ali zakonitimi zastopniki zaprosi za status begunca. Države podpisnice morajo takim otrokom zagotoviti ustrezno humanitarno pomoč in si z drugimi organizacijami (npr. ZN) prizadevati, da se te osebe vrnejo nazaj v matično državo ali pa jim omogočijo nadaljnje življenje v državi gostiteljici.

23. člen priznava posebno skrb za duševno ali telesno prizadete otroke. Omogoči naj se jim dostojno in spoštovanja vredno življenje.

24. in 26. člen priznavata otrokom pravico do zdravstvenih storitev in ugodnosti socialnega varstva. Noben otrok ne sme biti prikrajšan za osnovne storitve zdravstvenega varstva.

25. člen pa zagotavlja, da je te storitve in pravice mogoče preveriti, če so res zagotovljene.

27. člen vsakemu otroku priznava pravico do življenjske ravni. Tisti, ki so odgovorni za otroka, naj mu zagotovijo življenjske pogoje, potrebne za njegov razvoj.

28. člen priznava otroku pravico do izobrazbe. Dostopno naj mu bo brezplačno osnovno šolanje. S tem bi se zmanjšala stopnja neznanja in nepismenosti po svetu. Posebna pozornost naj bi bila namenjena državam v razvoju.

29. člen določa, da mora biti izobraževanje otroka usmerjeno k različnim stvarim, ki pripomorejo k izoblikovanju odrasle osebe, ki je odgovorna za sebe in druge ter za okolje, v katerem živi.

30. člen je namenjen etničnim, verskim ali jezikovnim manjšinam ter osebam staroselskega porekla (persons of indigenous origin). Tem skupinam mora biti zagotovljena uporaba njihovega jezika, vere, kulture.

Členi od 31 do 36 priznavajo otroku pravico do počitka in prostega časa, do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem, pred nezakonito uporabo mamil ali drugih snovi, pred oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab. Države podpisnice morajo preprečiti ugrabitve, prodajo in trgovanje z otroki in jih zaščititi pred vsemi oblikami izkoriščanja.

37. člen mora zagotoviti, da noben otrok ni podvržen mučenju. Če pa mu je odvzeta prostost, mu morajo biti zagotovljeni posebni prostori, z njim morajo ravnati človeško in mu morajo ponuditi ustrezno pravno pomoč.

38. člen zahteva od držav, da zagotovijo zaščito in skrb za otroke, ki so jih prizadeli vojni spopadi in hkrati določa starostno mejo petnajst let, ki dovoljuje sodelovanje v oboroženem spopadu; 39. člen pa se nanaša na okrevanje in ponovno vključitev otroških žrtev v družbo.

40. člen opisuje postopke, če je otrok osumljen, obtožen ali spoznan za krivega kršenja kazenskega prava. Pomanjkljivost tega člena je, da ne določa najnižje starosti otroka, do katere velja domneva, da otrok ni sposoben kršiti kazenskega prava. Odvisno je od posamezne družbe, kako gleda na ta problem (vzhod nasproti zahodu, Evropa nasproti Ameriki itd.).

41. člen določa, če je sodba po kakšnem drugem pravu ugodnejša za otroka, kot določa Konvencija, naj potem to tudi obvelja.

Členi 42 do 45 sodijo v drugi del Konvencije, ki opredeljuje Komite za otrokove pravice. Zagotavlja uresničevanje danih pravic otrokom. Komite sestavlja deset strokovnjakov, ki jih bodo s tajnim glasovanjem izbrale države podpisnice za dobo štirih let. Prek glavnega tajnika ZN bodo države Komiteju poročale o ukrepih, ki so jih sprejele. Poročila bodo oddajale na vsakih pet let. Pri učinkovitem uresničevanju Konvencije pa bodo s svojo pomočjo in strokovnim znanjem pomagale tudi specializirane agencije, Sklad ZN za pomoč otrokom in drugi organi ZN.

Členi 46 do 54 predstavljajo tretji del, ki opredeljuje, kdaj in kako začne Konvencija veljati in kako države lahko pristopijo k njej (Konvencija o otrokovih pravicah, 1989: 203-218).

Če povzamemo na kratko, Konvencija priznava posebno ranljivost otrok in natančno določa državljanske, politične, ekonomske, družbene in kulturne pravice, do katerih so otroci upravičeni, skupaj s:

- pravico do življenja,
- pravico do družinskega življenja,
- pravico, da se policija in sodišča do njih vedejo pravično in s spoštovanjem,

- pravico do druženja z drugimi otroci,
- pravico do primerne hrane in prehrane,
- pravico do razvoja, da svoje zmožnosti z izobrazbo razvijejo do konca in
- pravico do zaščite pred kakršnim koli izkoriščanjem (Blake, 1998).

Konvencija predstavlja mednarodno pravo, saj naj bi veljala za vse otroke po vsem svetu. Navzkriž pa pride že z občim pravom, ker ima vsaka država svojega. Diplomati in državniki se lahko sporazumejo glede starosti, do kdaj naj bi neko osebo imeli za otroka na mednarodni ravni, težava pa je, če tega države ne upoštevajo v svoji notranji politiki. Svojo notranjo politiko bi morale oblikovati v skladu z mednarodnimi zakoni, da ne bi prihajalo do večjih razlik med občimi in mednarodnimi pravnimi normami.

3.1. Odnos mednarodnega prava

Da bi zaščitili otroke pred dejavnim udeleževanjem v oboroženih spopadih ali pred naborom, so se v mednarodni skupnosti odločili za pravno zaščito otrok. Sprejeli so zakone, ki naj bi vsaj omejili, če ne že preprečili uporabe otrok v vojaške namene. Mednarodno pravo zavaruje otroke tako, da določa:

- starostno mejo (naj bi bila osemnajst let, kar sedaj tudi je¹),
- nabor (nedovoljen nabor za vojaške namene do določenega leta starosti),
- prepoved udeleževanja otrok v vojaških spopadih kot prostovoljcev, čeprav je to njihova posebna želja,
- dovoljenje in prepoved sodelovanja otrok v oboroženih silah ter dolžnosti države do otrok.

Po Ženevskih konvencijah iz leta 1949 so otroci zavarovani kot del civilnega prebivalstva, torej veljajo za neudeležence v vojnih spopadih. Obstaja sedemnajst določil, ki se nanašajo na otroke. Za lažjo razvrstitev so otroke razdelili v štiri skupine: do 7 let, do 12 let, do 15 let in do 18 let. Pri osemnajstih letih je že dovoljena smrtna kazen, če je bil storilec v času zločina star 18 ali več let (Fontana, 1997).

¹ Starostno mejo osemnajst let so postavili s popravljeno verzijo Konvencije ZN o otrokovih pravicah januarja 2000, ki je stopila v veljavo 25. maja 2000. Imenuje se Opcijski protokol h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah.

V letih od 1974 do 1977 je potekala diplomatska konferenca za ponovno potrjevanje in razvoj mednarodnega človekoljubnega prava za uporabo v oboroženih spopadih, ki jo je sklical Švicarski federalni svet. Konferenca je v Ženevi zasedala štirikrat. Njen namen je bil preučiti dva projekta dopolnilnih protokolov, ki ju je po službenih in zasebnih posvetovanjih pripravil Mednarodni komite Rdečega križa, da bi dopolnili štiri Ženevske konvencije z dnem 12. avgusta 1949. Konferenca je pregledala naslednje dokumente:

- Dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam z dnem 12. avgusta 1949 o zaščiti žrtev v mednarodnih oboroženih spopadih (protokol I) in prilogi I in II;
- Dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam z dnem 12. avgusta 1949 o zaščiti žrtev nemednarodnih oboroženih spopadov (protokol II), (Ženevske konvencije o zaščiti žrtev vojn, 1993: 141).

Oba protokola sta se usmerila v zaščito žrtev v oboroženih spopadih, kamor sodijo tudi otroci. Dogovorili so se, da bodo strani, vpletene v spopade, poskušale z vsemi močmi preprečiti sodelovanje otrok pod petnajstim letom v neposrednih sovražnostih, še posebej pa se bodo izogibale naboru otrok v svoje oborožene sile. Vendar pa še vedno niso sprejeli natančne opredelitve otroka. Petnajst let naj bi bila meja zrelosti, ki jo otroci dosežejo na poti do odraslosti. Tu pride do nasprotja, saj so v Ženevskih konvencijah posebej napisali, da človeško bitje preneha biti otrok z osemnajstim letom. Vendar pa so dodali tudi možnost odstopanja, vendar se potem pojavi nasprotje med občim in mednarodnim pravom.

Prav tako na tej konferenci niso določili neposredne vloge otrok v spopadih. Težava je bila predvsem v tem, da so v tistem času potekale antikolonialne vojne. Avtorja Cohn in Goodwin (Fontana, 1997) sta predvidela, da se hočejo vlade izogniti neposrednemu vmešavanju v naborniški sistem. S tem bi se izognile problemu novačenja otrok. Vendar pa v drugem protokolu jasno piše, da je tudi v nemednarodnih spopadih prepovedana vojaška udeležba otrok. Torej se otroci v nobenem primeru ne smejo vključevati v takšne ali drugačne oborožene spopade.

Konvencija poudarja vpletenost otrok v oborožene spopade. Čeprav Konvencija določa otroka kot osebo pod osemnajstim letom, pa je lahko otrok vojak že s petnajstim leti (člen 38.). V drugem protokolu so določeni spopadi v državi in osvobodilne vojne. V prvem protokolu so določeni spopadi med državami v velikem obsegu. Člen 38 predstavlja boljšo možnost kot prvi protokol, je pa manj napreden kot drugi protokol. Ena izmed držav, ki teh dveh protokolov ni

ratificirala, je Amerika. Glede na to, da naj bi ta velesila predstavljala deželo, kjer je doma demokracija, je njeno ravnanje glede takih vprašanj skoraj neverjetno. Druge države, ki niso podpisale obeh protokolov, so Afganistan, Kambodža, Etiopija, Honduras, Indija, Irak, Iran, Irska, Japonska, Južna Afrika, Nikaragva, Pakistan, Somalija, Šri Lanka, Sudan, Velika Britanija. Naštela sem le nekaj bolj pomembnih, ki so obravnavane tudi v tej nalogi (Cohn, Goodwin-Gill, 1994).

Korak naprej k izboljšanju pravic otrok je resolucija VS 1261 (1999). Resolucija poziva vse članice in dele Združenih narodov, da povečajo svoje prizadevanja za prenehanje nabora in uporabe mladoletnih bojnikov, ter olajšajo razoroževanje, demobilizacijo, rehabilitacijo in ponovno vključitev otrok, ki so jih že uporabili kot vojake. Poleg tega vztrajno prosi vse vojskujoče strani, da sprejmejo posebne ukrepe za zaščito otrok, predvsem deklic, pred posilstvom in drugimi oblikami spolne zlorabe.

Otroci v vojni najbolj trpijo, zato imajo največjo vlogo v mirovnih pogajanjih. Resolucija vztraja, da sta v pogajanjih primerno poudarjeni zaščita in ponovna vključitev otrok v družbo. Prosi, da agencije, organizacije in vlade v ponovnem vzpostavljanju reda v državah postavijo otrokove potrebe v središče načrtovanja in razdeljevanja sredstev. Dodatna resolucija VS 1314 (2000) obdela prepričljiv razpored ciljnih in novih metod za zaščito otrok v spopadih. Ta resolucija daje poudarek regionalnim organizacijam; spodbuja povečane regionalne in mejne iniciative o otrocih vojaki in o prepovedanem trgovanju s pehotnim orožjem, kot tudi sistematičen razvoj politike in programov za zaščito otrok (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/freports.htm>).

3.2. Dvomi o mednarodnem humanitarnem pravu in zakonu o človekovih pravicah

Vojna je v mednarodnem pravu dovoljena le, če je potrebna za obrambo države, kar določa 51. člen ustanovne listine Združenih narodov. Otroci vojaki so največkrat udeleženi v mednarodnih oboroženih spopadih. Manjši spori v državah ne štejejo. Za primer lahko vzamemo El Salvador in Filipine. Države v spopadih se niso želele ubadati z otroci vojaki, torej so pustile, da je za orožje lahko prijel kdor koli. Podobno je bilo v Iranu med iransko-iraško vojno, ko so v redne oborožene sile jemali mlajše od osemnajst let.

Otroci pred oboroženimi spopadi niso dovolj zaščiteni.. Ko enkrat primejo za orožje, jih obe strani, tako tista, na kateri se borijo, kot tudi nasprotna, enačijo z drugimi vojaki. Torej so lahko kaznovani za dezerterstvo s smrtjo ali pa jih po prenehanju spopadov obtožijo krutosti in nečloveškega ravnanja med vojno ali spopadom, kazen za tako početje pa je lahko tudi usmrtitev. To je v novejšem času mednarodna skupnost poskušala popraviti z rimskim statutom mednarodnega kazenskega sodišča (<http://www.icrc.org/IHL.nsf/>), sprejetim julija 1998, kjer po mednarodnem kazenskem pravu otroci, ki so storili vojne zločine v starosti pod osemnajst let, niso odgovorni zanje. Za zločine odgovarjajo poveljniki, ki so jih na to napeljali ali so jim to ukazali.

Četudi si mednarodna skupnost prizadeva, da bi zaščitila civilno prebivalstvo in otroke, ji včasih tudi spodleti. Veliko držav ni ratificiralo drugega protokola Ženevskih konvencij, kar ima zelo veliko pomanjkljivost. Dovoljena starost za sodelovanje v oboroženih bojih je še vedno petnajst let (Ženevske konvencije o zaščiti žrtev vojn, 1993). Drug primer je Konvencija, kjer je starostna meja še vedno petnajst let in hkrati ne zavezuje vladnih agencij. Otroke, mlajše od petnajst let ne smejo novačiti vladne sile, kar pa ne velja za osvobodilna gibanja ali gverilske skupine. Oboroženi boji z otroki vojaki lahko potekajo pod krinko nevladnih sil, tako da otroci še vedno niso zaščiteni. Otroci so torej prepuščeni na milost in nemilost upornikom ali gverilcem, ki jih lahko vpokličejo v svoje vrste, če se jim to zazdi.

V 39. členu Konvencije je določena rehabilitacija otrok, ki so bili podvrženi takšnim ali drugačnim primerom oboroženega nasilja, da so morali sodelovati v teh akcijah. Veže se neposredno na 38. člen. To je prvi instrument človekoljubnega prava, ki je dosegel univerzalno ratifikacijo in se ni spremenil niti po sedmih letih, odkar je bila sprejeta konvencija (Fontana, 1997).

3.3. Oblikovanje opsijskega protokola konvencije o pravicah otrok

Po nekaj letih, ko so sprejeli Konvencijo, je mednarodna skupnost ugotovili njeno pomanjkljivost predvsem v dveh točkah. Prva je starostna meja petnajst let za sodelovanje v oboroženih spopadih, druga pa, da zajema le vladne oborožene sile, ne pa tudi sile upornikov.

Združeni narodi so se zato odločili, da bodo imenovali posebnega poslanca, ki bo poročal o kršitvah in uporabi otrok v oboroženih spopadih. Imenovali so ga 8. junija 1994 z resolucijo Generalnega sveta 48/157² z dnem 20. decembra 1993. Ta čast je doletela G. Maçhel. Opravili naj bi študijo, ki bi članice Združenih narodov in mednarodno skupnost opozorila na zaščito in varstvo otrok v spornih primerih in preprečila spopade. Naloga G. Maçhel je bila:

1. ugotoviti, koliko sodelujejo otroci v oboroženih spopadih,
2. po njenem poročilu okrepiti zaščitna sredstva za otroke, ki še niso polnoletni,
3. ugotoviti pomembnost in primernost sprejetih standardov,
4. ugotoviti, katera bi bila potrebna sredstva za izboljšanje zaščite otrok, prizadetih z oboroženimi spopadi,
5. določiti dejanja, potrebna za promocijo duševnega in telesnega zdravljenja ter ponovne socialne vključitve otrok, ki so jih prizadeli oboroženi spopadi (Maçhel,1996).

Poročilo je bilo oddano na 49. in 50. zasedanju Združenih narodov³. Poleg vseh problemov poročilo navaja tudi:

- spreminjanje vzorcev spopadov,
- posebne napade na deklice in otroke manjšin in domačih skupin,
- ekonomske zapore,
- posilstvo in druge oblike spolno pogojenega nasilja in spolne zlorabe,
- mučenje,
- nezadostno izobrazbo, zdravstveno nego, prehrano in psihosocialne programe,
- zaščito in skrb za begunce in dislocirane otroke in otroke, ki so izpostavljeni določenim tveganjem,
- nepravilno uporabo mednarodnih določil o človekovih pravicah in človekoljubnega prava.

Posvetovanja so potekala v šestih regijah:

1. rog Afrike, vzhodne, centralne in južne Afrike (Adis Abeba),
2. arabska regija (Kairo),
3. zahodna in centralna Afrika (Abidjan),
4. Azija in Pacifik (Manila),
5. Latinska Amerika in Karibi (Bogota),

² Znano tudi pod imenom Protection of children affected by armed conflicts

6. Evropa (Firence)⁴.

Na posvetovanjih so sodelovali člani vlad, vojaški predstavniki, pravni izvedenci, organizacije za človekove pravice, mediji, verske organizacije, znani ljudje ter ženske in otroci, neposredno vpleteni v dogajanje. Študija je zajela dogajanje v več državah, izvajalci študije pa so obiskali: Angolo, Kambodžo, Kolumbijo, Severno Irsko, Libanon, Ruando, Sierra Leone in države na ozemlju bivše Jugoslavije (Maçhel, 1996). Izvajalcem študije so pomagali mnogi sodelavci, med katerimi je bil tudi Olara A. Otunnu iz Ugande, ki je izpostavil predvsem merila, ki bi jih morali upoštevati:

- mednarodne pogodbe in konvencije naj bi tudi dejansko začeli uresničevati,
- podpirati in okrepiti lokalne sisteme vrednot,
- prevzeti konkretne pobude med vojno vihro,
- prizadevati si, da se končata nabor in sodelovanje otrok v spopadih,
- izpostaviti zaščito in dobrobit otrok na mirovnih posvetovanjih,
- integrirati zaščito otrok v mirovne operacije Združenih narodov (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/reportsAndspeeches/GAExec.htm>).

Pri izvedbi teh meril naj bi pomagali glavni dejavniki na vladni ravni pa tudi Varnostni svet, Evropska unija in regionalne organizacije. Otunnu upa, da bo z opazovanji, ki jih je podal v svojem poročilu, vzpostavil večjo zavest o usodi otrok, ki so jih prizadeli oboroženi spopadi. Želi, da bi zavest vodila h globalni zgroženosti, ki bi pomenila korak k rešitvi tega problema. Olara A. Otunnu je kasneje postal posebni predstavnik generalnega sekretarja za otroke v oboroženih spopadih. Svojo nalogo je najbolje predstavil na enem od zasedanj generalne skupščine: služiti kot zagovornik, podpirati zaščito, pravice in dobrobit otrok na vsaki stopnji spopad; preventivno preden izbruhne vojna, sredi spopada in tam, kjer se je že začela rehabilitacija.

Odkar je bil imenovan, si je za glavno nalogo zadal, da otroci v oboroženih spopadih postanejo glavna tema na dnevnem redu Varnostnega sveta. S svojim prizadevanjem je dosegel, da so 25. avgusta 1999 sprejeli resolucijo VS 1261 o otrocih in oboroženih spopadih. S tem so postavili mejnik za zaščito otrok (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/reportsAndspeeches/GAExec.htm>).

³ Oznaka poročila je A/49/643 in A/50/537.

3.4. Opcijski protokol konvencije o pravicah otrok

21. januarja 2000 je v mednarodni skupnosti v boju proti uporabi otrok vojakov prvič prišlo do večje spremembe. Po šestih letih pogajanj je mednarodna skupnost zbrala dovolj politične volje za odločitev o dvigu starostne meje za obvezen nabor in sodelovanje v boju s petnajst na osemnajst let. Združeni narodi so na zasedanju 25. maja 2000 sprejeli Opcijski protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah. Veljati je začel tri mesece kasneje oziroma ko ga je ratificiralo vsaj deset držav (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/soldiers.htm>). S tem protokolom so Združeni narodi poskušali popraviti dve napaki, ki so jih naredili v Konvenciji.

Uvod v Opcijski protokol predstavlja preambula, kjer sta poudarjena skrb nad položajem otrok v oboroženih spopadih in zgražanje nad tem, kako so civilni objekti tarča bombardiranja in uničevanja. Ves Opcijski protokol je sestavljen iz trinajstih členov, ki natančno določajo položaj otrok v oboroženih spopadih:

1. člen naslavlja države pogodbenice, da zagotovijo, da nihče, ki je mlajši od osemnajst let, ne bo neposredno sodeloval v boju, po 2. členu pa naj teh osebe ne bi prisiljeno novačili v oborožene sile.
3. člen govori o dvigu starostne meje na osemnajst let.
4. člen zagotavlja, da oborožene sile, ki niso del državnih oboroženih sil, ne bodo pod nobenim pogojem novačile oseb pod starostno mejo osemnajstih let. Tako 3. kot 4. člen sta glede na Konvencijo iz leta 1989 spremenjena in naj bi predstavljala najnižjo mejo vključevanja otrok v vladne ali nevladne oborožene sile.
5. člen zagotavlja, če je po katerem koli zakonu ali pogodbi otrok bolje zaščiten, naj se država podpisnica ravna po njem.
6. člen opozarja na usmeritev o boljšem varovanju otrok pred njihovim sodelovanjem v oboroženih spopadih.
7. člen določa izvajanje tega protokola in kako naj države pomagajo prizadetim otrokom v sovražnostih.
8. člen opisuje, kakšne so naloge države podpisnice, ki je sprejela ta protokol. Po podpisu morajo vse države predložiti poročilo vsakih pet let oziroma v skladu s 44. členom Konvencije.

⁴ V krajih, ki so omenjeni, so potekala posvetovanja za to regijo.

V 9. do 13. členu pa so zapisana pravila, kako pristopiti k protokolu in kdaj začne veljati za posamezno podpisnico (Opcijska protokola h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah, 2000).

Opcijski protokol ima veliko nalog, najbolj izpostavljene pa so:

- vladam in oboroženim skupinam prepoveduje uporabo otrok pod osemnajstim letom v sovražnostih,
- prepoveduje kakršno koli novačenje pod osemnajstim letom,
- dvigne starostno mejo in vpeljuje stroge varnostne ukrepe za prostovoljno novačenje,
- prepove kakršno koli novačenje pod osemnajstim letom v oborožene skupine.

V pomoč Opcijskemu protokolu naj bi bili predvsem sodišči za vojne zločine na območju Ruande in nekdanje Jugoslavije. Leta 1998 so v Rimu sprejeli statut, ki velja za mednarodno kazensko sodišče. V statutu so opredeljeni tudi vojni zločini. Pod sodno oblastjo statuta sodi dejavna udeležba otrok, mlajših od petnajst let, v sovražnostih ali njihovo novačenje v nacionalne oborožene sile v času mednarodnega oboroženega spopada ali v nacionalne oborožene sile ali druge oborožene skupine v času notranjega oboroženega spopada. Po dopolnilnem načelu ima sodišče sodno oblast v razmerah, ko država ni zmožna ali ne želi sodno preganjati storilce zločinov. Da bi države izkoristile to načelo in omogočile zaustavitev na nacionalni ravni, bi morale sprejeti zakonodajo, ki bi jim dovolila preganjanje storilcev takšnih zločinov (International humanitarian law: Children and War, 2001).

Rimski statut pa se nanaša tudi na vojne zločine, ki naj bi jih storili otroci. Po mednarodnem kazenskem pravu otroci, ki so storili vojne zločine v starosti pod osemnajst let, niso odgovorni zanje. Za zločine odgovarjajo poveljniki, ki so jih na to napeljali ali so jim to ukazali. Statut prepoveduje nabor otrok, vendar pod petnajstim letom, ter kršitve ne opredeljuje kot vojni zločin, ampak resno kršenje zakonov v oboroženih spopadih. Ima pa tudi pomanjkljivost, ker v 11. členu določa, da osebe, ki so storile zločin pred datumom sprejetja statuta, zanje ne bodo odgovarjale. Pravno gledano otroci vojaki še vedno ne sodijo pod vojne zločine, ampak pod kršenje zakonov v oboroženih spopadih.

4. SOCIALNO POREKLO OTROK VOJAKOV TER NJIHOVO VKLJUČEVANJE V REDNE OBOROŽENE SILE S PROSTOVOLJNIM VPISOM ALI PRISILO

4.1. Socialno poreklo otrok vojakov

Vse več otrok sodeluje v oboroženih spopadih. V vojnih razmerah lahko otroci postanejo sirote brez staršev in sorodnikov. Šole, ki so jim zapolnjevale prosti čas, so porušene ali zaprte. Med vojno tudi ne morejo obdelovati polj, ker so na njih lahko mine. Starši so mrtvi ali razseljeni, sosede so aretirani, ponižani, mučeni in jim ne morejo pomagati. Takšni otroci so v nevarnosti, da jih vpokličejo ali v svojem obupu postanejo dovzetni za ideologije, ki jih spodbujajo k vstopu v oborožene sile. Pogosto postane orožje, ki jim je dano v roke, način za pridobitev vsakdanjega obroka hrane. Po drugi strani pa jim preostane, da ostanejo doma v strahu in nemoči, kaj jim bo prinesel naslednji dan (Cohn, Goodwin-Gill, 1994: 23).

Otroci vojaki prihajajo iz različnih socialnih področij. Vendar lahko vsi postanejo žrtve oboroženih spopadov. Za lažje razumevanje jih lahko razdelimo v tri skupine:

V **prvo skupino** lahko uvrstimo otroke iz revnih in socialno ogroženih področij. Ti so ogrožena skupina tudi v mirnodobnem času in ne samo v času oboroženih spopadov. Oborožene sile jih z lahkoto novačijo, ker se zbirajo v večjih skupinah. Držijo se skupaj zaradi pripadnosti istemu razredu in zaradi istih interesov. Njihov nabor ali nasilno novačenje družbe ne prizadene toliko, ker sodijo v obrobno skupino.

Starši iz bogatejših slojev poskušajo svoje otroke zavarovati pred novačenjem tako, da jih pošljejo v tujino. Tako jih ne skrbi, da bi postali žrtve oboroženih spopadov. Vendar pa je takih družin bolj malo.

V **drugo skupino** sodijo prostovoljci, ki naj bi se oboroženim silam pridružili zaradi pustolovščin, da bi pobegnili pred dolgočasjem in iz vsakdanje rutine izobraževanja. Veliko se jih najde tudi v taboriščih za begunce in preganjane. Ti nimajo nadzora nad svojim življenjem in se morajo ravnati po pravilih države, ki jih sprejme. Zato se raje prostovoljno odločijo za vstop v oborožene sile. S tem naj bi tudi znova prevzeli nadzor nad svojo usodo.

V **tretjo skupino** pa sodijo razbite družine ali otroci sirote. Otroci brez staršev so lahka tarča. Otroci na begu so večinoma brez dokumentov in družine, so nezaščiteni in jih usoda, pred katero bežijo, lahko še hitreje doleti. Tisti, ki jim kljub mladoletnosti grozi zapor, se raje odločijo za

vojsko. Tudi spol ni ovira za novačenje. Dekleta in ženske se vedno bolj uveljavljajo povsod, tudi v oboroženih silah. Otrokom lahko vojaška enota predstavlja neke vrste pribežališče ali nadomestno družino (Brett, McCallin, 1998: 69).

Leta 1986 je imela ugandska Nacionalna osvobodilna armada približno 3000 otrok, od tega petsto deklic, veliko otrok je bilo starih manj kot šestnajst let. Večina je bila osirotelih in jim je armada nadomestila starše (<http://www.unicef.org/sowc96/2csoldrs.htm>).

4.2. Primeri vključevanja otrok v oborožene sile

V tem trenutku je najmanj 300000 otrok vojakov vključenih v 30 spopadov po vsem svetu, to število pa se še podvoji, če upoštevamo tudi nabornike pod osemnajstim letom v mirnem obdobju (Brett, McCallin, 1998: 19). Ta številka se spreminja. Ocenili so, da je v zadnjih desetih letih v oboroženih spopadih umrlo več kot 1,5 milijona otrok. V zadnjih dveh mesecih leta 1992 je na nekaterih območjih Somalije umrlo okoli 75 odstotkov otrok, mlajših od pet let. Umrljivost otrok med begunci, ki bežijo pred spopadi, je od petkrat do dvanajstkrat večja, kot če bi ostali v svoji državi bivanja (International humanitarian law: Children and War, 2001). V zadnjem desetletju je med begunci umrlo več kot milijon otrok, več sto tisoč pa so jih vpoklicali v oborožene sile držav Afrike, Azije, Evrope in obeh Amerik, ki trenutno niso vpletene v oborožen spopad (<http://www.child-soldiers.org/>). Ta ocena se nanaša na oba spola, njihova povprečna starost pa je petnajst let ali manj. V spopadih so navzoči tako prostovoljno kot neprostovoljno ali s prisilo. Niso redki primeri, ko so morali otroci ubiti lastne starše ali sorodnike, da se niso mogli vrniti domov in jim ni preostalo drugega, kot da se pridružijo vojakom. Seveda so to izjemni primeri, ki so se in se še dogajajo ne samo v Afriki, ampak tudi drugod po svetu.

Glede na podatke, ki so mi bili na voljo o vključevanju otrok v oborožene sile, je veliko držav, ki se še vedno ne držijo omejitve starostne dobe nad osemnajst let. Med njimi so tudi razvite in v svetu priznane države, kot so na primer Kanada, Avstralija in Velika Britanija. V krog teh držav sodi tudi Slovenija. To ne pomeni, da bomo med poklicnimi vojaki našli sedemnajstletnike. Vendar v Sloveniji, da jih popišejo za nabor, vpokličejo tudi sedemnajstletnike. To je kršitev po Opcijskem protokolu, ker se srečajo z vojsko pred osemnajstim letom, vendar pa nimajo aktivne vloge v oboroženih silah. Nabor se začne tako zgodaj zaradi popisa mladih fantov, vojsko morajo odslužiti po osemnajstem letu.

V začetku leta 1996 je bilo šest držav, ki so vztrajale pri prostovoljni priključitvi vojski s šestnajstimi leti. Do oktobra istega leta so si štiri države že premislile in pri starosti šestnajst let vztrajata le še Kanada in Velika Britanija. V Veliki Britaniji, kjer še vedno novačijo šestnajstletnike ob koncu šole, dejansko spodbujajo mlade za vstop v vojsko že v času šolanja, formalni vpis pa prihranijo za pozneje. Da bi povečali vojaške vrste, so nedavno začeli kampanjo za novačenje mladih pod osemnajstim letom. Če se prijavi šestnajstletnik ali šestnajstletnica (ponavadi za dobo 22 let), si lahko po treh letih premislita in izstopita iz vojaških vrst. Vendar začne poskusno obdobje teči šele na njun osemnajsti rojstni dan. Ta problem poznajo tudi pod imenom »petletna past«. Britanski vojaki, mlajši od osemnajst let, so se borili in tudi umrli v Falklandski in Zalivski vojni (<http://www.child-soldiers.org/>).

Za lažje razumevanje sem sestavila tabelo, ki lahko poda boljšo sliko nabora in novačenja v oborožene sile v različnih državah po svetu. Predstavljam samo države, v katerih je starostna meja za nabor nižja ali je bila nižja od osemnajst let. Cela tabela je del priloge k diplomu.

DRŽAVA	1993	1994	1998	2001
Avstralija	17	18N / 17P	17P / 18	17
Bahrain	15	18P		15
Burundi	16		16P	16
Finska	17	18N / 17P	17P / 18	17
Indija	17		16P / 18	17
Irska	17	18P	17P	17
Jemen	14			14
Kanada	17	18P	16P / 18	17
Kuba	17 (obvezno tudi za dekleta)		16N	17
Libija	17	18N / 14P	17P	17
Nemčija	18	18N / 17P	17P / 18 (16 za obmejne stražarje)	18
Nepal	17	18P		17
Nizozemska	20	19N / 17P	17P / 18	20
Nova Zelandija	20	16P	17P / 18	20
Oman	14			14
Pakistan	17	18P	16P	17
Paragvaj	17			17
Savdska Arabija	17			17

Uganda	NI		13V (izjemoma)	
Velika Britanija	N/P	16P (pod 17 niso v aktivni vojski)	16P / 17	
Vietnam		18N		17
Združene države Amerike	N/P	18N / 17P	17P	18

NI ni naborništva

N naborništvo

P prostovoljno

N/P ali prazen prostor ni podatkov

Tabela prikazuje samo države, ki so ali pa še vedno kršijo mejo starosti osemnajst let, ki je po Opcijskem protokolu določena za služenje v oboroženih silah. Podatki so prikazani le za vladne sile.

Kot lahko vidimo, naj bi bile najhujše kršiteljice države Oman (14 let), Uganda (13 let izjemoma), Jemen (14 let), Bahrain (15 let), Burundi (16 let) in Velika Britanija (16 let). Za te države je starostna meja za nabor ali prostovoljno služenje vojske še nižja, kot jo je zahtevala Konvencija ali kot jo zahteva zdaj Opcijski protokol. V letih od 1993 do 2001 je samo Burundi leta 1994 dvignil mejo na osemnajst let, vendar jo je leta 2001 zopet spustil na prejšnjo raven. Eden od razlogov je lahko, da ima vojaška tradicija v teh državah tako veljavo, da tudi pod pritiskom mednarodne skupnosti ne spustijo starostne meje za sodelovanje v oboroženih silah. Po drugi strani pa lahko omenimo države, ki so dvignile starostno mejo na zahtevano raven: Združene države Amerike, Irak in Nemčija na osemnajst let ter Nizozemska in Nova Zelandija na dvajset let. Druge države, ki jih nismo omenili, imajo še vedno zahtevano starostno mejo sedemnajst let. Morda bodo to mejo dvignile pod pritiskom svetovne javnosti ali pa bodo to storile same.

Težava pa niso samo vladne sile, temveč tudi osvobodilne vojske ali paravojaške skupine. V Kolumbiji so vse strani za oborožen spopad, ki še vedno traja, uporabile več deset tisoč otrok. Paravojaške skupine, ki jih podpira država, novačijo tudi otroke, stare osem let. Gverilske skupine pa uporabljajo otroke za pridobivanje informacij, izdelovanje in razvoj min ali kot napadalne skupine v zasedah (<http://www.hrw.org/campaigns/crp/index.htm>). Država je priznala, da ima v stalni sestavi oboroženih sil okoli 4000 otrok vojakov, starih od petnajst do osemnajst let (prostovoljni nabor od petnajstega leta naprej). Zagotovila pa je, da ni nihče nastanjen na

območju bojnega delovanja. Torej naj bi otroci opravljali druga dela, na primer v kuhinji ali pisarni. Splošno znano je, da to pravilo nenehno kršijo. Poleg tega mislijo svojo vojsko razširiti zaradi vedno večje navzočnosti gverilcev. Gverilci oziroma ELN (Nacionalna osvobodilna armada) poznajo vojni kodeks, ki zapoveduje, da otroci mlajši od petnajst let ne smejo biti člani stalnih oboroženih sil, lahko pa sodelujejo v drugačnem boju proti vladnim silam, da le ni oborožen boj. Torej sodelovanje otrok tudi tu ni izključeno.

V južnem Libanonu dečke, stare do dvanajst let, prisilno novači južna libanonska vojska (SLA), ki je pomožna izraelska milica. Če moški in dečki zavrnejo služenje, pobegnejo z območja, da se izognejo naboru ali pobegnejo iz milice, lahko njihove družine preženejo z okupiranega ozemlja, kjer živijo.

Tudi deklice v mnogih delih sveta uporabljajo kot vojake. Poleg tega jih spolno zlorablajo. V državah, kot so Angola, Sierra Leone in Uganda, si jih vodilni uporniki vzamejo za žene. Organizacija Human Rights Watch je v severni Ugandi anketirala deklice, ki so zanosile z uporniškimi poveljniki. Prisilili so jih, da so si otroke privezale na hrbet in se z njimi bojevale proti ugandskim varnostnim silam (<http://www.hrw.org/campaigns/crp/index.htm>). V Bosni in Hercegovini, na Hrvaškem in Ruandi so posilstvo uporabljali kot načrtno taktiko, s katero so demoralizirali ljudi, in kot obliko etničnega čiščenja. Ko so bila dekleta posiljena, so morala roditi »sovražnikovega« otroka. Na nekaterih pohodih po Ruandi so skoraj vsako odraščajočo deklico, ki je preživela napad, posilili. Veliko deklet je rodilo otroke, spočete na takšen grozovit način, vendar so jih veliko zapustile (<http://www.unicef.org/sowc96pk/pressum1.htm>).

V vojni med Irakom in Iranom (1980-1988) je na tisoče otrok imelo nalogo postati mučeniki. Na obeh straneh so jih pošiljali na fronto, kjer so jih uporabljali kot iskalce min. V Iranu so jim okoli glave ovili trakove s sporočili, da imajo dovoljenje imama za vstop v nebesa, skupaj z ogrlicami, na katerih so viseli »ključi do raja« (Cohn, Goodwin-Gill, 1994: 38).

Veliko otrok se prostovoljno pridruži oboroženim silam pod pretvezo vere. Nadrejeni jim dajo vedeti, da jih bodo njihova dejanja privedla v nebesa, ker to počnejo v imenu vere. »Nadrejeni mi je rekel: Če umreš, ne boš mrtva. Postala boš večni mučenik, izkusila boš radosti nebes. Mučeniki gredo naravnost v raj, ne da bi jim sodili in njihove fotografije so obešene na vsaki ulici...« (po Dr. Adnan Houballah, 1996). V nekaterih položajih so otroci prisiljeni ubiti prijatelje ali člane svoje družine. Tako nimajo nobenih sorodstvenih odnosov in so zato bolj voljni ubijati (Cohn, Goodwin-Gill, 1994).

»Še vedno sanjam o dečku iz moje vasi, ki sem ga ubila. Vidim ga v svojih sanjah, v katerih mi govori, da sem ga ubila zaman.« (Susan, 16 let, 1997) (International humanitarian law: Children and War, 2001).

Nekateri otroci se čutijo dolžni postati vojaki zaradi lastne varnosti. Odločijo so, da so varnejši z orožjem v rokah, ker so obkroženi z nasiljem in neredom. Oboroženim nasprotnim silam se pridružijo po slabi izkušnji z vladnimi silami, ki so jih nadlegovale. Za primer lahko vzamemo Kurde, kjer se je veliko mladih pridružilo kurdskim uporniškim skupinam kot odgovor na slabo ravnanje in nenehno kršenje človekovih pravic. V Salvadorju so se otroci, ki so jim starše ubili vladni vojaki, pridružili uporniškim skupinam zaradi zaščite pred nadaljnjim nasiljem vladnih sil. V drugih primerih oborožene sile poberejo otroke brez spremstva zaradi človekoljubnih razlogov, vendar pa to ni jamstvo, da ti otroci ne bodo končali na bojišču kot vojaki. To velja predvsem za otroke, ki ostanejo s skupinami dalj časa. Začnejo jih označevati za svoje zaščitnike ali celo »novo družino«. V nekaterih družbah je vojaška služba najbolj privlačna izbira. Mladi dostikrat posežejo po orožju, da bi dobili moč. Moč pa lahko deluje kot zelo privlačen motiv, ko se ljudje počutijo nemočne in so tudi drugače nezmožni zaslužiti za preživetje. V mnogih primerih so vojaške dejavnosti povečane. V Sierra Leone so se raziskovalci srečali z nekdanjimi otroci vojaki, ki so se bahali s številom ljudi, ki so jih ubili.

Skušnja takšne ideologije je še posebej velika v zgodnjem odraščanju, ko mladi razvijajo osebno identiteto in iščejo svoj položaj v družbi. Primer Ruande nam pokaže, da ima lahko ideološko učenje mladih katastrofalne posledice. Na otroke je mogoče hitro vplivati in jih kaj kmalu zvabiti v kult mučeništva. V Libanonu in Šri Lanki so odrasli izkoristili neizkušenost nekaterih otrok v lastno korist, ko so jih novačili in učili za samomorilske bombne napade.

Otroci se lahko enačijo in borijo za družbene razloge, izražanje vere, samopotrjevanje in osvoboditev lastnega naroda. Kot se je zgodilo v Južni Afriki ali na okupiranih ozemljih, se lahko pridružijo osvobodilnim gibanjem v iskanju politične svobode (Maçhel, 1996).

Za mnoge otroke je vstop v oborožene sile mogoče tudi edini način preživetja. Veliko otrok se je v 80. letih pridružilo oboroženim skupinam v Kambodži, ker so si tako najlažje preskrbeli hrano in zaščito. Podobno je bilo v Liberiji v 90. letih, ko so v oboroženih bojih videli otroke, stare samo sedem let. Direktor liberijskega Rdečega križa je komentiral, da »tisti z orožjem lahko

preživijo«. V Myanmarju (nekdanji Burmi) starši sami predajo otroke upornikom, ker jim gverilci priskrbijo obleko in dva obilna obroka na dan. Leta 1990 so ocenili, da je v Karenski uporniški skupini od 5000 članov 900 mlajših od petnajst let. V Liberiji je četrtna bojevnikov, ki so sodelovali v različnih bojnih akcijah, otrok; bilo naj bi jih okoli 20000. Liberijska nacionalna patriotska fronta (NPFL) ima svojo enoto »majhnih« dečkov v starosti od šest do dvajset let (<http://www.unicef.org/sowc96pk/pressum1.htm>).

Večina otrok vojakov v Čečeniji je do začetka spopada decembra 1996 živela v sirotišnicah. Ko so se znašli na ulicah Groznega, so se začeli družiti z gverilci. Nosili so jim orožje ali jim služili kot vodiči, ker gverilci prihajali iz sosednjih vasi. Nekaj teh otrok je opisalo svojo pomoč gverilcem. Štirinajstletni Zaur je pomagal skupini čečenskih gverilcev, da so ubili ruske ujetnike. Dva dni so morali noč in dan kopati obrambni jarek, nato so jih obesili. Nek drug deček je moral zavezati oči ruskemu ujetniku, ki so ga z navadnim nožem zabodli do smrti (http://www.rb.se/chilwar/ett_97/media.htm).

Otroci, ki živijo v regijah, kjer so pogosto spopadi, se oboroženim silam velikokrat pridružijo zato, da se izognejo nasilju oboroženih sil, ki se bojujejo med seboj. Spodbudijo jih socialni, ekonomski in politični pogoji, ki prevladujejo v njihovem življenju. Večinoma so iz najbolj revnih in ranljivih območij. Tisti, ki jih najamejo, zanikajo njihov obstoj, zato so nevidni (Brett, McCallin, 1998: 19).

4.3. Različne oblike zbiranja otrok za vojake in posledice

Vojna otrokom ne prizanaša. V vojni so pravice otrok ogrožene, njihova ranljivost pa je največja. Nabor otrok je zaželen predvsem zaradi njihovih lastnosti, ki so jih odrasli že »izgubili«. Otroke je lažje ustrahovati; naredijo vse, kar jim rečejo; lažje jih je oblikovati kot odrasle in so bolj vodljivi; lažje jih je zamaskirati in disciplinirati; lažje jih novačijo, pa naj bo to nasilno ali prostovoljno; samoumevno ubogajo starejše; ni jim treba preživljati družine in so načeloma bolj zdravi; v boj jih lahko pošljejo z manj vojaškega znanja in izkušenj; ne zbežijo, saj so v brezizhodnem položaju in poleg vsega za svoje delo nikoli ne zahtevajo plačila. Posebno radi jih uporabljajo za samomorilske akcije. Vendar se še vedno najdejo poveljniki, ki s tem ne soglašajo in otrok ne uporabljajo radi v vojnah ali oboroženih spopadih (Brett, McCallin, 1998: 153).

Otroci vojaki najprej začnejo kot nosači. Nositi morajo orožje ali ranjence. Če tega ne zmorejo, sledi kazen, včasih tudi smrt. Deklice uporabijo enako kot dečke. Med nalogami ne manjkajo niti spolne usluge. Čeprav začnejo na začetku brez orožja in opravljajo manjša dela, ne potrebujejo dolgo, da jih postavijo v središče bojevanja. Zaradi pomanjkanja usposabljanja in neizkušenosti so zelo izpostavljeni. Njihov pogum v bojih povečujejo tako z alkoholom kot z mamili (Maçhel, 1996).

Otroci vojaki pomenijo za odrasle vojake potrošno blago in jih pred bojem le malo trenirajo ali izobrazijo. V spopadih sodelujejo mladi celo od sedmega leta naprej. Nekateri služijo kot nosači ali sli, drugi kot vohuni. V državi Mynamar so otroke prisilili pometati ceste. Tako so iskali mine, ki so jih otroci odkrili ali celo sprožili. Kakor hitro lahko otroci ravnajo s puško ali polavtomatskim orožjem, po navadi z desetimi leti, jih lahko pošljejo na bojišče. Z otroci vojaki pogosto ravnajo okrutno, kazni za napake ali dezerterstvo so stroge. V mnogih državah, kjer otroke vojake ujamejo zaradi pobega ali predaje, jim grozi slabo ravnanje, mučenje ali celo smrt. V Kolumbiji morajo kraje, kjer se odvijajo programi za nekdanje otroke vojake, skrbno skrivati, saj so otroci nenehno ogroženi.

Ogroženi niso samo dečki, ampak tudi deklice. Najbolj so izpostavljene posilstvu, spolnemu suženjstvu in zlorabi, kar ni tuje niti dečkom. Temu so izpostavljeni tudi v izobraženih državah, kot so na primer Združene države Amerike. Nek šolski okraj je prepovedal častnikom, ki novačijo vojake, vstop v šole, kjer so novačili tudi dekleta, ki naj bi jih spolno nadlegovali. Poročila pa govorijo tudi o ustrahovanju in poniževanju mlajših od osemnajst let v britanski vojski. Novake naj bi postavljali pred hlinjeno izvršitvijo smrtne obsodbe, prisilili naj bi jih v namišljene spolne akte, kopanje v izbljuvkih in urinu ter uživanje blata.

Britanska organizacija Save the Children je zbrala podatke, zakaj jemljejo otroke za vojake. Najbolj pogosti vzroki so bili:

- Vojaški poveljniki uporabljajo otroke zato, ker so majhni in hitri, lahko jih je ustrahovati, ne zahtevajo plačila in je najmanjša verjetnost, da se bodo uprli.
- Večina otrok vojakov je zelo revnih – prihajajo iz ločenih družin ali ranljivih skupin, kot so pocestni otroci ali begunci. Obupna revščina jih sili k temu, da se pridružijo oboroženim skupinam. To je mogoče edini način, da dobijo hrano in obleko in se lahko branijo.
- Druge otroke ugrabijo in jih prisilijo, da postanejo bojevniki.

- Odrasli lahko premamijo mlade nabornike s povečevanjem vojne in moči, ki pride z orožjem in dajanjem povelj.
- Nekateri otroci v vojni izgubijo svoje družine in se hočejo za to maščevati. Otroke prav tako privlači pripadnost vojski (International humanitarian law: Children and War, 2001).

V vojni so mnogi otroci ubiti, ranjeni ali pohabljeni. Čas, ki ga preživijo kot bojavniki, jih oropa za del njihovega otroštva. Čas, ki bi ga morali preživeti v igranju, učenju, druženju s prijatelji in v krogu svoje družine.

Postopno sodelovanje v dejanjih skrajnega nasilja mladim otopi čustva. V mnogih primerih so bili namerno izpostavljeni grozljivim prizorom. Otroci s takšnimi izkušnjami so bolj nagnjeni k nasilnim dejanjem. Tako se tudi hitreje ločijo od družbe. V mnogih državah, kot so Afganistan, Mozambik, Kolumbija in Nikaragva, so bili otroci prisiljeni v okrutna dejanja nad svojimi družinami ali skupnostmi, kjer so živeli (Maçhel, 1996).

Otroci vojaki so pogosto žrtve hudih psihičnih motenj. Te se kažejo v simptomih, kot so tesnoba, ravnodušnost, nočne more, depresije in prevelika dejavnost, težko se osredotočijo in zavračajo hrano (<http://www.rb.se/childwardatabase/efaq.htm>). Otrok je tisti, ki trpi, njegovo trpljenje mora biti priznано nad vsem drugim. Ponoven vstop v družbo je težak proces, saj otrokove psihološke motnje družina in prijatelji težko sprejmejo in razumejo. Vendar pa se zna otrok bolje ponovno vključiti v družbo. Tako vsaj zagotavljajo nekateri strokovnjaki (International humanitarian law: Children and War, 2001). Pri tem ima pomembno vlogo prav mladost otrok, ki imajo dovolj časa, da pozabijo na grozote, ki so jih storili ali so jim jih storili.

Po končanih spopadih otroci vojaki ostanejo neizobraženi. Odpeljali so jih v cvetu mladosti in niso imeli časa za izobraževanje. Po koncu spopadov so vrženi nazaj v okolje, ki so ga prej dobro poznali, zdaj pa se v njem ne počutijo dobro. Vrstniki, ki jim niso sledili in so ostali doma, ne vedo, skozi kakšen pekel so šli. Prikrajšani so bili za otroštvo in izobrazbo, ki bi si jo lahko v tem času pridobili. Ne znajo se obnašati v okolju in ni redko, da pristanejo na družbenem dnu. Sem lahko štejemo beračenje, brezdomstvo, kriminal (tatvine, ropi, prostitucija, mamila itd.). Takšni otroci so hvaležno lovišče za kriminalne združbe, ki jih izkoriščajo. To je mogoče tudi zato, ker imajo zaradi življenja v vojski izkrivljeno duševnost (nasilnost, brezčutnost, sadizem in depresije so najbolj pogoste oblike problemov) in se ne morejo vključiti v družbo. Mnogo držav se za problem enostavno ne zmeni.

Problem je najbolj pogost v Afriki in Aziji, čeprav tudi mnoge države v Evropi in obeh Amerikah še vedno sprejemajo otroke v svoje oborožene sile. Večina otrok, ki so udeleženi v oboroženih spopadih, je stara od petnajst do osemnajst let, mnoge pa so novačili že od desetega leta naprej. Opazili pa so tudi novačenje še mlajših otrok (<http://www.child-soldiers.org>).

Za primer lahko podamo raziskavo, ki so jo opravili leta 1995 v državi Sierra Leone. Tam so morali otroci mučiti lastne sorodnike. To dejanje je bilo že samo po sebi grozovit zločin, ki bi ga tudi odrasel človek težko naredil pod prisilo. Vendar pa je imelo to dejanje svoj namen, saj se otrok nikoli več ni mogel vrniti v svojo vas. S tem dejanjem si je zaprl možnost, da bi ob prvi priložnosti zbežal domov.

Poročilo poudarja, da otroci, ki preživijo vojno, lahko trpijo za hudimi psihosocialnimi posledicami. Milijoni otrok so bili priča dogodkom, ki so hujši kot najhujša mora odraslega človeka. Raziskava, opravljena leta 1995 v Angoli, je pokazala, da je 66 odstotkov otrok videlo umore ljudi, 91 odstotkov otrok je videlo trupla ljudi in 67 odstotkov otrok je z lastnimi očmi videlo mučenje ljudi.

Sile Renamo v Mozambiku so izvajale še posebej prisilno novačenje. Renamo je imel najmanj 10000 otrok vojakov, nekateri so bili stari tudi šest let. Podobno je anketa v Angoli pokazala, da je 36 odstotkov otrok spremljalo ali podpiralo vojake, 7 odstotkov otrok pa je streljalo na nekoga (<http://unicef.org/sowc96pk/pressum1.htm>). Malo drugačne odstotke a enako vsebino so zabeležili v Ruandi, kjer je 56 odstotkov otrok bilo priča tudi ubijanju lastnih sorodnikov. Posledice takšnih dejanj so:

- nočne more ali splošen strah,
- občutek negotovosti,
- zagrenjenost.

Podobne rezultate so dobili v Mozambiku, ko so naredili anketo med 119 begunskimi otroki, starimi od trinajst do sedemnajst let. Doživeli so 362 travmatičnih dogodkov: 49 odstotkov otrok ima nočne more, 57 odstotkov se jih boji za lastno varnost, 72 odstotkov se jih boji za varnost lastne družine, 52 odstotkov jih ne kaže nobenega zanimanja za vsakdanje dejavnosti, 45 odstotkov se jih krivi za to, kar se je zgodilo, in 47 odstotkov otrok težko zaupa ljudem.

V študiji, ki jo je sponzoriral UNICEF, so anketirali 84 nekdanjih otrok vojakov iz Liberije. Vsi so bili izpostavljeni oboroženemu boju, 61 odstotkov so jih nasilno odpeljali od staršev, 73 odstotkov jih je izjavilo, da so jim ubili nekoga od bližnjih sorodnikov, 83 odstotkov jih je bilo priča umoru, 96 odstotkov priča človeškemu nasilju in 71 odstotkov jih je bilo žrtev nasilja. Ko so otroke povprašali po njihovi najhujši psihološki izkušnji, jih je 88 odstotkov odgovorilo, da še vedno premišljujejo o tem, 83 odstotkov jih postane strah, če se tega spomnijo, 81 odstotkov jih čuti, da to izkušnjo še vedno doživljajo, 72 odstotkov pogosto sanja o tem in 90 odstotkov si jih prizadeva, da bi na dogodek pozabili. Študija je pokazala, da se ta izkušnja odraža tudi v njihovih skrbeh, strahovih, družbenih odnosih in sanjah (Danielli, 1996; 331).

Ko postanejo uporniki obupani in brez vojakov, ugrabljajo tudi otroke. Maja 2001 so uporniki Unite v Angoli ugrabili 60 otrok iz sirotišnice, ki je od glavnega mesta oddaljena 40 kilometrov. Angolski vojaki so se podali na obupano pot iskanja za izginulimi otroci. Najmlajši naj bi šteli deset let. Predvidevajo, da jih bodo prisilno uporabili kot otroke vojake na prvi črti bojnega delovanja ali za nošenje vojaških potrebščin. Lani so zabeležili podobno ugrabitev enaindvajsetih otrok. Štirim se je uspelo rešiti, za drugimi je izginila vsaka sled.

Ugrabili so vse otroke, ki so bili sposobni za bojevanje. Za seboj so pustili le deklico, ki je izgubila nogo zaradi eksplozije mine. Učiteljico, ki je upornike prosila, naj pustijo otroke, so prav tako odpeljali. Predstavniki UNICEF-a je dejal: »Otroke, ki jih ugrabijo na vojnih območjih, pogosto uporabljajo za nošenje orožja ali pa v boju. Mnoge spolno zlorabijo. Kjer koli že so, doživljajo strahotne izkušnje.«Ugrabitev pa naj bi dokazala angolski vladi, da ima Unita v rokah še vedno pomembno vojaško silo, ki jo lahko uporabi.

Angola je država, kjer bojevanje ni prenehalo od leta 1975, ko je postala neodvisna od Portugalske. Vojna vihra je za seboj pustila že pol milijona mrtvih. Leta 1994 so Združeni narodi v državo poslali svoje mirovne sile. Nasilje se je nadaljevalo s skoraj enako močjo, zato so bili leta 1999 prisiljeni umakniti svoje sile. Svojo vlogo so omejili na opazovanje spoštovanja človekovih pravic in človekoljubno pomoč (<http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/...>).

V zadnjih desetih letih je v vojnah umrlo najmanj dva milijona otrok, tako otrok vojakov kot tudi otrok civilistov. Štiri do pet milijonov je bilo fizično pohabljenih. Približno deset milijonov otrok

pa trpi za psihičnimi posledicami oboroženih spopadov (<http://www.rb.se/childwardatabase/efaq.htm>).

Najhujše posledice pusti na otrokovem psihičnem zdravju ločitev od staršev. Otroci se nikakor ne morejo ponovno vključiti v družbo. Njihovo življenje je za zmeraj zaznamovano, glede na odstotke se tako lahko izgubijo cele generacije. Žalostno je, da med spopadi podatki o otrocih vojakih ne pridejo na dan, ampak pridejo v javnost šele po njihovem koncu.

4.4. Sodelovanje otrok vojakov v sedanjih spopadih po svetu

Črna lista otrok vojakov za leto 1998: Otroci vojaki v oboroženih spopadih v letih od 1997 do 1998 (<http://www.rb.se/childwardatabase/efaq.htm>)

pod 15 let	Pod 18 let
Afganistan, Albanija, Alžirija, Angola, Burma, Burundi, Kambodža, Kolumbija, Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinšasa (nekdanji Zaire), Etiopija, Indonezija/Vzhodni Timor, Indija/Kašmir, Irak/Kurdistan, Iran, Izrael/Okupirano ozemlje, Libanon, Liberija, Mehika, Peru, Filipini, Rusija/Čečenija, Sierra Leone, Somalija, Šri Lanka, Sudan, Turčija/Kurdistan	Azerbajdžan, Bangladeš, Eritreja, Bivša Jugoslavija, Pakistan, Papua Nova Gvineja, Ruanda., Tadžikistan, Uganda

To naj bi bila območja, ki predstavljajo omejenih 30 spopadov po vsem svetu. Vendar to niso vsa območja spopadov. Ker so informacije omejene oziroma ne pridejo do svetovne javnosti, je mogoče, da je teh območij še več. Vsaj tako predvideva švedska organizacija Rädde Barnen, ki zbira podatke o otrocih v vojnah.

Do določene meje v vsakem oboroženem spopadu sodelujejo otroci pod osemnajstim letom starosti. Knjiga *Children the Invisible Soldiers* avtorjev R. Brett in M. McCallin napoveduje udeležbo okoli 250000 otrok vojakov pod osemnajst let. Samo v Burmi naj bi bilo okoli 349000 otrok vojakov. Primerjavi so opravili na osnovi podatkov, da je v vseh državnih enotah služilo od

10 do 66 odstotkov otrok vojakov, medtem ko naj bi jih bilo pri opoziciji »le« od 10 do 40 odstotkov. Ta številka nazorno pokaže, kako nekateri podcenjujejo ta pojav.

Otroke dejavno uporabljajo v spopadih v Afganistanu, Burmi, Kambodži, Kolumbiji, Gvatemali, Peruju, Sudanu, Sierra Leoneju in Sudanu. V opozicijskih vrstah uporabljajo otroke tudi Rdeči Kmeri v Kambodži, Kurdska delavska stranka (PKK oziroma Kurdish Workers' Party) v Turčiji, Tamilski tigri (LTTE oziroma Liberation Tigers of Tamil Eelean) na Šri Lanki in uporniška vojska (LRA oziroma Lord's Resistance Army) v Ugandi. V Čečeniji se otroci, nekateri so stari tudi enajst let, udeležujejo v bojevanju. Po poročilu nevladnih organizacij na tem območju novačijo mladoletne otroke, tudi deklice, stare od petnajst do osemnajst let (http://www.rb.se/chilwar/ett_97/media.htm).

Informacije o otrocih vojaki sem za lažji pregled razdelila na celine.

AFRIKA

Sedmega novembra je Reuters citiral uradnika Združenih narodov, ki je dvomil v Unitino (the National Union for the total Liberation of Angola) obveznost do demobilizacije otrok vojakov. Pričal je, da so nekateri otroci prijavili, da so jih zastraševali starejši častniki v taborih Združenih narodov: »Nekatere mlade so od tega odvrnili ali pa so jih prepričali, da odidejo na območje pod nadzorom Unite namesto domov.«(http://www.rb.se/chilwar/ett_97/media.htm).

Bolj nazorno sliko nam da regionalni pregled sveta. Več kot 120000 otrok, nekateri niso stari niti sedem ali osem let, se bojuje v oboroženih spopadih v Afriki. V Sierra Leoneju je več kot 5000 otrok služilo tako vladnim kot nevladnim oboroženim silam, nadaljnjih 5000 pa naj bi jih uporabili kot delovno silo v oboroženih silah. V Ugandi so iz šol, vasi, domov in begunskih centrov v Sudanu sistematično ugrabili več kot 10000 otrok. Silili so jih k okrutnosti in v spolno suženjstvo. Kdor je poskušal pobegniti, se upirati, ni zmozel več naporov ali je zbolel, so ga ubili. V Sudanu so otroci vojaki zelo pereč problem. Če jih niso pobrali v svoje oborožene sile, so jih odpeljale ugandske sile.

SEVERNA IN JUŽNA AMERIKA

V Kolumbiji so na tisoče otrok prisilili, da so sodelovali v bojevanju. Od leta 1996 se je veliko teh otrok pridružilo kampanji za mir, v katerih sodeluje tri milijone mladih in deset milijonov

odraslih. Ustanovna skupina te kampanje je bila leta 1998 predlagana za Nobelovo nagrado za mir (UNICEF; *The State of the World's Children 1999*, December 1998).

V južni Ameriki glede otrok vojakov izstopata Kolumbija in Peru. Več kot 14000 kolumbijskih otrok naj bi se bojevalo v vrstah gverilcev in paravojaških enotah. V Paragvaju je doslej umrlo že 54 nabornikov pod osemnajstim letom, šest samo v letu 2000. Združene države pa so priznale, da so v vojaških operacijah v Zalivu, Somaliji in Bosni sodelovali tudi vojaki, mlajši od osemnajst let.

BLIŽNJI VZHOD

V Iraku tisoči otrok od desetega do petnajstega leta pridobivajo znanje o osebem orožju, bližinskem boju in taktiki pehote. Izjeme niso niti Kurdi, ki živijo na severu Iraka, v Iranu in Turčiji. Glede na sedanje razmere pa je mogoče, da se obeta še ena vojna med Irakom ter Združenimi državami Amerike in njenimi zaveznicami.

Največji problem še vedno predstavlja Izrael. Palestinci in Židje se nikakor ne morejo odločiti za skupno državo, kjer bi obe narodnosti imeli enake pravice. Razmere vplivajo na sosednje arabske države, ki so posredno ali neposredno prav tako vpletene v spopad.

AZIJA

V Aziji in na Pacifiku so najbolj izpostavljene države Afganistan, Mynamar, Šri Lanka in Kambodža. Na Šri Lanki je poskušal posredovati Amnesty International, ki je pozval Tamilske tigre (LTTE), naj nehajo vključevati otroke v oborožene sile. Otroke naj vrnejo družinam in skupnostim. LTTE naj ne bi sprejemal otrok, četudi se prostovoljno javijo. Naj bo nabor prisilen ali ne, otroci ne bi smeli imeti nobene vloge v vojni. Amnesty International je zasledil naborno politiko LTTE, ki pravi, da mora vsaj en član iz družine služiti oboroženim silam. V okrožju Batticaloa naj bi bila meja nabora od 15 do 45 let. In to kljub obljubi, ki so jo dali maja 1998 posebnemu odposlancu Združenih narodov za otroke v oboroženih spopadih, da ne bodo novačili otrok v starosti pod sedemnajst let in jih uporabljali v bojih pod osemnajstim letom. Izgovarjajo se na to, da otroci pridejo k njim prostovoljno. Tega pravila pa ne krši samo LTTE, ampak tudi nekatere druge skupine. V skupini PLOTE (People's Liberation Organization of Tamil Eleam) so v začetku leta 2001 zabeležili nabor dvanajstletnikov. Amnesty International je protestiral pri predsednici Chandrika Kumaratunga Bandaranaike, a brez uspeha (<http://web.amnesty.org/>).

Nič bolje se ne godi v Afganistanu, ki je bolj kot kdaj koli zapleten v oborožen spopad. Danes 50 odstotkov vsega prebivalstva 23-milijonske države predstavljajo otroci. Spopad na tem območju ima za afganistanske otroke posredne in neposredne vplive, kot so:

- 25 odstotkov otrok v Afganistanu umre pred petim letom, 60 odstotkov smrti je posledica ozdravljivih bolezni;
- 50 odstotkov otrok trpi zaradi podhranjenosti;
- 75 odstotkov Afganistancev nima dostopa do zdravstvene oskrbe ali čiste vode;
- okoli 2 milijona otrok je beguncev ali razseljenih oseb;
- manj kot 10 odstotkov deklic in manj kot 40 odstotkov dečkov obiskuje osnovno šolo;
- 40 odstotkov otrok v Kabulu je izgubilo vsaj enega od staršev; v državi naj bi bilo okoli 700000 vdov;
- od 100000 pohabljenih zaradi min jih naj bi bila ena tretjina otrok, in to v državi, kjer naj bi bilo še vedno 10 milijonov min;
- 50000 otrok na cestah Kabula naj bi bilo primarni vir dohodkov gospodinjestev, v sosednjih državah je med begunci na tisoče otrok z ulice;
- pričakovana življenjska doba v Afganistanu je 46 let, kar je ena od najnižjih na svetu (<http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/>).

Otroci po svetu odraščajo v strogi vojaški »kulturi kalašnikov«. Namesto da bi se učili, jih pošljejo na bojišče. Talibani so znani po tem, da jemljejo otroke tudi iz pakistanskih šol, ki se imenujejo madrasede. To so neuradne izobraževalne ustanove, v katerih se največ izobražujejo revni študenti. Ker nekatere madrasede vodijo versko usmerjeni učitelji, je nabor otrok še toliko lažji, saj njihov boj temelji predvsem na islamski veri. Problem Afganistana je znan že od ruskega vpada, ko so se v boj vključili tudi otroci in so ostali v oboroženih silah do danes. Kultura otrok vojakov se nadaljuje v današnje dni. Obe strani (vladne in nevladne sile) sprejemata v oborožene sile otroke, mlajše od osemnajst let.

Olara A. Otunnu, posebni odposlanec Združenih narodov za otroke v oboroženih spopadih, je ob zadnjih spopadih leta 2001 v Afganistanu izrazil veliko zaskrbljenost, saj v spopadu najbolj trpijo civilno prebivalstvo in otroci. Darovalce je pozval, naj darujejo čim več sredstev za najbolj ranljive otroke, ki jim primanjkuje vode, hrane, zatočišč in zdravstvene nege. Zima 2001/2002 je ogrozila 1,7 milijona otrok, ki bi lahko zmrznili ali umrli od lakote. Apeliral je za pomoč pri rehabilitacijskih programih otrok vojakov in za splošno pomoč Afganistanu, da si opomore in se

začne spet razvijati. Veliko skrb je izrazil tudi zaradi najemanja otrok za oborožene sile na obeh vojskujočih se straneh. Sklenil je z besedami: »Da bi prekinili ta desetletja dolg krog bojevanj in zagotovili mir, se je treba nujno posvetiti elementom obupa, odtujenosti in temeljitemu učenju otrok in mladine. Ta generacija afganistanskih otrok mora biti zadnja, ki bo izkusila vojno.« (<http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home>).

V spopadu, ki poteka na območju Afganistana, tudi na strani sil NATO sodelujejo vojaki, mlajši od osemnajst let. Trinajst od devetnajstih članic pakta NATO pakta dovoljuje v svojih oboroženih vrstah mlajše od osemnajst let. Rusija je edina stalna članica Varnostnega sveta Združenih narodov, ki ji zakonodaja ne dovoljuje vpisa tako mladih v oborožene sile (<http://www.cdi.org/terrorism/childsoldiers.cfm>).

EVROPA

V zadnjih letih so otroci sodelovali tudi v mnogih evropskih spopadih, večinoma v nasprotnih oboroženih skupinah, znani pa so tudi primeri, ko so jih zasledili v vladnih oboroženih silah. Morali so vohuniti, prenašati sporočila, nositi orožje in strelivo ter neizogibno ubijati v Bosni in Hercegovini, Čečeniji, Gorskem Karabahu, jugovzhodni Turčiji, na Kosovu in v Makedoniji. Velika Britanija je edina evropska država, ki še vedno pošilja sedemnajstletnike v oborožene spopade, čeprav po njihovem zakonu še ne smejo piti alkohola, voliti ali stopiti v policijo. Več kot polovica držav v OSCE sprejema v svoje oborožene sile mlajše od osemnajst let (<http://www.hrw.org/campaigns/crp/cs-report2001.htm>).

Zadnje svetovno poročilo o otrocih vojaki za leto 2001 nam najbolj prikaže novačenje vlad in oboroženih skupin v 180 državah. Trend otrok vojakov kaže, da več kot 300000 otrok sodeluje v oboroženih spopadih vlad in oboroženih skupin v več kot štiridesetih državah po svetu. V 87 državah otroke vključujejo v vladne oborožene sile, paravojaške skupine, ljudske vojske in nevladne oborožene skupine. 73 držav odobrava in podpira, da osebe pod osemnajstim letom ne morejo služiti kakršnim koli oboroženim silam in skupinam. Za 25 držav je ta pogoj še vedno nejasen.

V zadnjem letu je 80 držav podpisalo Opcijski protokol in pet držav (Kanada, Bangladeš, Šri Lanka, Andora in Demokratična republika Kongo) ga je tudi ratificiralo. Pričakujejo, da bo začel veljati do konca leta. Nekaterne države, kot so Kolumbija, Finska, Italija, Portugalska in Južna

Afrika, so dvignile starostno mejo na osemnajst let. Uporaba otrok vojakov je izrazito upadla v Latinski Ameriki, na Bližnjem vzhodu in Balkanu zaradi konca večjih spopadov. Sem sodijo državljanske vojne v Srednji Ameriki, Libanonu, iransko-iraška vojna in spopadi na Balkanu. Pred nedavnim so opravili več demobilizacij v Sierra Leoneju in Sudanu (<http://web.amnesty.org/>).

Združeni narodi bi morali septembra leta 2001 organizirati posebno zasedanje Generalne skupščine o otrocih, ki pa je bilo zaradi terorističnega napada na ZDA prestavljeno za nedoločen čas. 20. novembra 2001 pa je Varnostni svet sprejel resolucijo o otrocih v oboroženih spopadih, s katero je države članice, različne organizacije in udeležence spopadov pozval, naj sprejmejo ukrepe za zaščito otrok. Seja je bila zgodovinska, saj je prvič doslej veleposlanikom Varnostnega sveta spregovoril štirinajstletni otrok, nekdanji otrok vojak iz države Sierra Leone.

Generalni sekretar Združenih narodov Kofi Annan je dejal, da resolucija Varnostnega sveta določa, kaj je treba storiti za zaščito otrok. Države poziva, naj kaznujejo obnašanje, ki razvne spopade, opozarja na novačenje otrok in trgovino z orožjem ter poziva mednarodne finančne organizacije in druge, da uporabijo svoj vpliv za zaščito otrok. Resolucija vsebuje seznam držav, v katerih otroke novačijo v oborožene sile, ter priporoča, naj v prihodnjih mirovnih operacijah sodelujejo osebe, ki se bodo posebej ukvarjale z vprašanjem zaščite otrok. Posebni predstavnik generalnega sekretarja za otroke v oboroženih spopadih Olara Otunnu je poudaril napredek pri vključevanju vprašanja zaščite otrok v varnostne razprave Združenih narodov. Kljub napredku pa je položaj otrok v spopadih zelo pereč in nesprejemljiv, kar je poudarila tudi izvršna direktorica Sklada Združenih narodov za pomoč otrokom (UNICEF) Carol Bellamy.

Seje se je udeležil tudi slovenski veleposlanik Ernest Petrič, ki je izrazil trdno podporo prizadevanjem Olare Otunnuja ter organizaciji, ki prispevajo k dobrobiti otrok (<http://www.siol.net/novice/>).

Posebno zasedanje Generalne skupščine o otrocih so preložili na leto 2002. Potekalo je od 8. do 10. maja. Na zasedanju so omenili izboljšave, ki so jih dosegli v desetih letih. Umrlo naj bi tri milijone otrok na leto manj kot pred desetimi leti, otroške paralize skoraj ni več in 90 milijonov dojenčkov na leto ohrani sposobnost učenja, ker lahko uživajo jodirano sol. Še vedno pa je veliko otrok prizadetih zaradi različnih vplivov. Več kot 10 milijonov otrok na leto umre za

ozdravljivimi boleznimi; 100 milijonov otrok se ne šola, delež deklic je kar 60 odstoten; 150 milijonov otrok trpi za lakoto, ker nimajo dovolj hrane; okužba z virusom HIV in aids se hitro širita; premalo denarja namenjajo socialnim službam in otroci so še vedno izpostavljeni oboroženim spopadom in vključevanju v oborožene sile (<http://www.un.org/ga/children/>).

Na zasedanju so se dogovorili, naj bi otroke odstranili iz oboroženih spopadov, vzeli naj bi jim orožje in jim omogočili čim hitrejše duševno in telesno okrevanje ter vrnitev v družbo, iz katere so bili odvzeti.

5. NEKAJ PREDLOGOV, KAKO BI REŠILI PROBLEM OTROK VOJAKOV

Veliko organizacij po svetu si prizadeva odpraviti bojevanje otrok v spopadih. Junija leta 1998 je bila ustanovljena Koalicija za preprečevanje uporabe otrok vojakov (http://www.child-soldiers.org/report2001/PRE_COALITION.html). Zagovarja nacionalne, regionalne in mednarodne pravne standarde, ki prepovedujejo vojaško novačenje in uporabo otrok pod osemnajst let v sovražnostih, ter priznanje in uveljavljanje teh standardov s strani vseh oboroženih sil in skupin, tako vladnih kot nevladnih. Ustanovilo jo je šest nevladnih organizacij:

- Amnesty International,
- Human Rights Watch,
- The International Save the Children Alliance,
- Jesuit Refugee Service,
- The Quaker UN Office v Ženevi,
- International Federation Terre des Hommes.

Kasneje se jim je pridružilo še več organizacij, ki delujejo v skoraj štiridesetih državah. Poleg svoje dejavnosti ohranjajo tudi zvezo z drugimi organizacijami, kot so UNICEF, UNESCO, UNHCR in mednarodno gibanje Rdečega križa in Rdečega polmeseča, in s posebnim odposlancem Združenih narodov za otroke v oboroženih spopadih. Organizacija ima program, po katerem deluje na treh področjih: raziskovanje in opazovanje, oglaševanje in legitimno zagovarjanje ter programiranje in zmogljivost.

Cilj Koalicije je, da prepreči novačenje in uporabo otrok vojakov, zavaruje njihovo demobilizacijo ter zagotovi rehabilitacijo in normalno vrnitev v družbo (http://www.child-soldiers.org/report2001/PRE_COALITION.html).

Mnoge države se ubadajo z vprašanjem, kako pomagati otrokom, ki jih je prizadela vojna vihra. Same ali s pomočjo mednarodne skupnosti poskušajo narediti najboljši načrt za pomoč otrokom. Za primer si lahko ogledamo nekaj držav, ki se soočajo s problemom ponovne vključitve otrok v družbo in kako ga rešujejo.

Vojna v Čečeniji je povzročila mnogo civilnih žrtev. Ubitih je bilo od 60000 do 100000 ljudi, 40 odstotkov je bilo otrok. Infrastruktura in zdravstvena oskrba sta obstali zaradi odsotnosti financiranja. Mednarodna pomoč je začela prihajati, vendar jo močno ovira nenehno negotov položaj v regiji. Maja 1997 so odprli otroški rehabilitacijski center »Little Star«. Delo v centru

temelji na psihološki rehabilitaciji otrok, ki so trpeli med oboroženim spopadom. Rehabilitacija vključuje tudi obsežno psihoterapijo in druge metode, ki jim pomagajo pri ponovni vključitvi v normalno življenje. Čečenski otroci so pretrpeli mnogo strahot: mine, bombe in drugo orožje jih je telesno in duševno pohabilo ali ubilo sorodnike ali prijatelje. Zaradi tega mnogo otrok trpi za nespečnostjo in nočnimi morami. Velikokrat se izogibajo družbi, ne govorijo s starši ali učitelji, se nasilno vedejo, se ne zanimajo ne za šolo ne za druge dejavnosti ter se s strahom odzivajo na nenadne zvoke. Center Little Star intenzivno dela z otroci, starši, učitelji in bolniškim osebjem po vsej regiji, ker želi pomagati vsem otrokom, ki jih je prizadela vojna. Želi jim povrniti vsaj nekaj upanja v prihodnost. Glavne naloge centra so:

- diagnostično delo v šolah, kjer iščejo otroke s potravmatičnimi stresnimi motnjami,
- psihološka pomoč otrokom iz centra, ki trpijo za posledicami vojne,
- podpora in opazovanje otrok v daljšem časovnem obdobju,
- pogovori in posvetovanje s starši otrok, ki trpijo,
- priprava in izvajanje izobraževalnih seminarjev za učitelje v šolah,
- razdelitev človekoljubne pomoči otrokom v obliki razvedrilnih in izobraževalnih virov.

Od julija 1997 so psihologi iz centra podali diagnozo za 3000 otrok po šolah v Groznej in vaseh Sernovodsk, Assinovskaya in Shalazi. Program izobraževalnih seminarjev za učitelje v Groznej vodijo psihologi iz centra Little Star. Cilj programa je, da pomagajo učiteljem, ki delajo v pokonfliktnem okolju in otrokom, ki so utrpeli telesne, čustvene ali duševne travme. Posledice teh so, da je več otrok izgubilo spomin, znižala se je meja koncentracije in pozornosti, prav tako pa se je zmanjšala tudi meja utrujenosti.

V začetku leta 2000 je glavno mesto Groznej zavzela ruska vojska in otroci so skupaj z družinami pobegnili v sosednjo državo Ingusetijo, kjer so nameščeni v begunskih centrih. Tam so se na srečo našli z učitelji, ki so jim pomagali. Na voljo imajo delavnice, kjer se lahko sprostijo in pozabijo na vsakdanje skrbi z risanjem, petjem ali igranjem (<http://www.warchild.org/projects/chechnya.html>).

Sudan že dolgo bije državljansko vojno, v kateri sodeluje veliko otrok vojakov. Vendar pa je v državi končno prišlo do premika in nekatere sile so se odločile, da ločijo otroke iz svojih vrst. Izpustile so 2500 otrok, ki so jih prepeljali na varno in stran od bojevanja, kjer bodo lahko začeli z rehabilitacijo in poiskali svojce. Glavna pokroviteljica te akcije sta UNICEF in Sklad za otroke

Združenih narodov. Otroke so odpeljali v zbirne centre kjer so jih pozdravile lokalne in mednarodne nevladne organizacije z zdravniškim pregledom in drugo osnovno oskrbo. Otroci, ki so bili stari od osem do osemnajst let, so prišli iz vojaških taborov, ki jih vodi sudanska ljudska osvobodilna armada (SPLA). Za njihovo izpustitev je pri enem od poveljnikov SPLA posredovala direktorica UNICEF-a Carol Bellamy.

UNICEF poroča, da otroci sodijo v dve glavni skupini: tisti, ki so bili deležni vojaškega treninga, a niso še sodelovali v boju, in tisti, ki so preživeli bojevanje in druge hude izkušnje. Prvo skupino otrok naj bi združili s starši in skupnostmi v treh do štirih mesecih. Druga skupina pa bo potrebovala več časa, mogoče celo devet mesecev, in ji bodo ponudili bolj formalno poklicno učenje. Za tiste, ki so ostali povsem brez sorodnikov in jih nihče ne bo prišel iskat, bodo skrbeli čim dalj časa. Poskušali jih bodo obdržati čim bližje njihovim skupnostim, da ne bodo izgubili stika s svojo preteklostjo pred bojevanjem. Delavce nevladnih organizacij pa še vedno čaka veliko dela, saj naj bi bilo po nekaterih ocenah v različnih oboroženih skupinah še 9000 otrok vojakov (<http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/010301/2001030135.html>).

V Šri Lanki je zadnjih enajst let potekala državljanska vojna. Boj je prepožil vso državo, skupaj z izobraževalnim sistemom: večina šol je zdaj razdeljena glede na jezik, razen nekaterih redkih v strnjениh naseljih. Da bi pomagali otrokom in jim pokazali nenasilno reševanje preprirov, je vlada s pomočjo UNICEF-a začela program Izobraževanje za sporno rešitev (ECR). Del sodelujočih v njem so izučili na Nacionalnem inštitutu za izobraževanje o različnih oblikah rešitve sporov, ki so jih izvajali v drugih državah. Rešitve so potem prilagodili Šri Lanki in izdali deset vodnikov za ravnatelje, izobraževalce učiteljev, učitelje in učence. Vanje so vključili veliko elementov hinduizma in budizma, ker vsebujejo meditacijo. ECR je vključil meditacijo v svoj program, ki pa nima verskega značaja. Poskrbi, da se oseba pomiri in se osredotoči, tako da doseže notranji mir. Značilna lekcija za učence je, da najprej začnejo meditacijo in šele potem začnejo razpravljati o odločanju in reševanju sporov. Igranje vlog je pomemben del pristopa, otroke pa spodbujajo, da izkazujejo čustva skozi zgodbe, pesmi in poezijo (<http://www.unicef.org/sowc96pk/pressum1.htm>). Tako naj bi se otroci še pred začetkom spora znali obnašati tako, da jih drugi ne bi izkoriščali in da iz njih ne bi naredili otroke vojake.

V Angoli potekajo tradicionalne metode zdravljenja, ki so jih opisali takole: Obredi za nekdanje otroke vojake so podobni obredom, ki jih antropologi imenujejo prehodni. Otrok gre skozi simbolno spremembo položaja, od osebe v svetu kršenja pravil, kjer pravila in predpisi ne veljajo, do osebe, ki mora živeti in se vdati svetu mirnega vedenja in družbenih norm. Otroka obravnavajo kot nevarnega, dokler ne gre skozi prehodni obred. Ne dovolijo mu vrniti se k družini ali plemenu, spati v lastni postelji ali celo stopiti v domačo vas, dokler obred ni končan (Youth Advocate Program International, 1997, International humanitarian law: Children and War, 2001).

Izobraževanje na območju današnje Palestine poteka drugače. Da bi si otroci ustvarili čim bolj »resnično in pravično« slika o svojih sovražnikih, vsake toliko časa prirejajo namišljena sojenja. S temi sojenji, ki so dejansko v posmeh pravici, obtožujejo izraelske vojne zločince za njihova dejanja, kot so umor iz zlobe in zločini proti človeštvu. Namen teh sojenj je pritegniti mednarodno pozornost k zločinom Izraelcev nad nemočnimi Palestinci in opomniti svet na njegovo moralno in pravno odgovornost, da bodo zločini Izraelcev kaznovani in ne prezrti. (<http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/010303/2001030322.html>). Na žalost pa s tem samo spodbujajo sovraštvo med Izraelci in Palestinci, ker so sojenja pristranska in navijajo samo za eno stran. Da se bo nemir v tej regiji umiril, bo treba še veliko prizadevanja in predvsem tuje pomoči.

Inštitut za varnostne študije se je domislil projekta INTERACT, da bi pomagali ogroženim območjem na afriški celini. Projekt naj bi trajal tri leta (končal se bo julija 2004), financirata pa ga vladi Norveške in Kanade ter univerza Združenih narodov. Sestavljen je iz štiridelnega raziskovalnega modela. Vsak del bodo uporabili v vsaki od treh do štirih izbranih državah, kjer ga bodo, če bo treba, izboljšali in prilagodili. Države bodo obravnavali posebej s pomočjo podobnih primerov, na koncu pa bodo podali dokončno študijo o vseh državah skupaj. Model je sestavljen iz štirih področij, na katere se bo treba osredotočiti:

1. pojmovanje, doumevanje – pomagala naj bi pri razširitvi nekaterih pojmov in spornih točk, kot so na primer tip spopada, dejavniki spopada, vodstveni odnosi, položaj otrok in žensk pred spopadom, med njim in po njem,

2. vzdržljivi mehanizmi in ponovna vključitev – osredotočili naj bi se na mehanizme ponovne vključitve, tako da bi preučili vloge in odnos države, vojske, civilne družbe in skupnosti (kako, na kakšen način, s kakšnimi sredstvi jim lahko priskočijo na pomoč),
3. družbeni vpliv deklic vojakinj: zdravstveno vprašanje – dobili naj bi priporočila za agencije, ki se ukvarjajo s psihosocialno ponovno vključitvijo, kot tudi za ministrstva za zdravstvo, kako skrbeti za deklice in matere, na katere je vplivala vojna, kako zagotoviti stalno zdravstveno oskrbo njim in njihovim otrokom,
4. otroci, skupnosti in vzdrževanje miru s strani Združenih narodov – odgovor bi bil nekakšen načrt, ki bi pomagal tistim, ki vzpostavljajo mir, da bi delovali skupaj s skupnostmi; kakšen je odnos prebivalcev do miru in do tistih, ki vzpostavljajo mir, vloga otrok in žensk v tem procesu, vpliv procesa na skupnost, pozitivni in negativni vpliv vzpostavljanja miru v skupnostih.

Ob izbiranju države so pomembni mnogi elementi: navzočnost in število otrok vojakov; navzočnost misij za ohranjanje miru; demobilizacija in ponovna vključitev ter prizadevanje, da se oboje uresničuje; razpon tujega človekoljubnega in vojaškega posredovanja; razširjenost nasilja nad ženskami in otroci; pomembnost spola v spopadih; tip spopada; begunci in migracije ter regionalne razsežnosti. Države, ki jih trenutno obravnavajo kot možne kandidatke, so Etiopija, Mozambik, Uganda in Sierra Leone (<http://www.iss.co.za/Projects/pmpweb/act.html>).

Proces ponovne vključitve mora pomagati otrokom, da ponovno postavijo svoje življenje na temeljih svojih sposobnosti. Nekdanji otroci vojaki so odraščali stran od svojih družin in so bili prikrajšani za priložnost razviti se telesno, čustveno in razumsko. 39 člen Konvencije o pravicah otrok poudarja, da naj bi se okrevanje in ponovna vključitev odvijala v okolju, ki skrbi za zdravje, samospoštovanje in dostojanstvo otrok. Programi ponovne vključitve morajo znova vzpostaviti stik z družino in skupnostjo, kjer so otroci živeli. Otroci, ki so se uspešno združili s svojimi družinami, bodo malo verjetno živeli po starem. Nekoč vesel dvanajstletnik se lahko vrne domov kot mrk šestnajstletnik, ki čuti novo trdnost in neodvisnost. Vrnitev v družbo naj bi bila posebno boleča za deklice vojakinje, ki so bile posiljene ali spolno zlorabljene. Kulturna prepričanja in odnosi družbe jim lahko zelo otežijo bivanje v družini ali jim onemogočijo poroko. S tako malo možnosti v družbi prej ali slej veliko otrok postane žrtev prostitucije (Maçhel, 1996).

Združeni narodi so zaprosili države za 91 milijonov dolarjev, da bi poskrbeli za nujne in zdravstvene potrebe v Liberiji leta 1997. Denar naj bi priskrbel osnovno hrano, zdravstveno nego, vodo in ureditev zdravstvenih razmer, zatočišča in pomoč pri postavitvi infrastrukture. Posebej bi ponudili pomoč nekdanjim otrokom vojakom in zapuščenim otrokom. Program se bo usmeril v ponovno vzpostavljanje družbenega reda ter socialno in gospodarsko okrevanje, odpiranje novih delovnih mest, krepitev zakonskih ustanov in drugih elementov civilne uprave in pomoči pri volitvah (http://www.rb.se/chilwar/ett_97/media.htm).

Organizacije ali posamezniki, ki pomagajo nekdanjim otrokom vojakom, pa naletijo tudi na težave. V Ugandi deluje rehabilitacijski center, ki ga vodi World Vision International ob podpori UNICEF-a. To je dom za okoli tristo otrok. Cilj centra je, da pomaga otrokom ob vrnitvi domov. Vendar pa je vračanje vedno bolj oteženo. Poročilo UNICEF-a pravi, da nekatere skupnosti nasprotujejo vrnitvi otrok, češ da so se med odsotnostjo otroci okužili z virusom HIV ali imajo aids in da bodo mladoletniki po izkušnji z uporniki težavni (Inter Press Service, 20. Nov.1996)(http://www.rb.se/chilwar/ett_97/media.htm).

Problem otrok vojakov naj bi v sodobnem času reševali predvsem z mirovno vzgojo. Wintersteiner je podal tri področja, ki jih lahko pokriva mirovna vzgoja: obvladovanje strahu pred vojno, obvladovanje navdušenja nad vojno in množične medije. Ob začetku vojne pa potrebujemo še eno področje: solidarnost z ljudmi, ki jih je vojna prizadela. Če želimo pomagati otrokom, da bodo razumeli vojno, moramo sprejeti dejstvo, kako jo razumevajo oni. Ne smemo jih pregovoriti k odnosom in dvomom odraslih. Nevarno je, če jim poskušamo vcepiti sovraštvo in nestrpnost. Takšna sodobna mirovna vzgoja, ki jo lahko najdemo v srednji Evropi blizu Balkana, je namenjena trem tipom mladih:

- (a) tistim, ki bodo preživeli vojno in bodo še naprej živeli na nemirnem Balkanu,
 - (b) tistim, ki bodo ali so že zapustili polja smrti in so hkrati zapustili dom in ki v novi deželi (večinoma begunskih centrah) komaj lahko rečejo, da se počutijo »kot doma«,
 - (c) nam, ki smo na meji med »nami« in »njimi«.
- »Nami« – to smo tisti, ki živimo z vojno s stališča medijev, ki smo prestrašeni zaradi vojne in ki čutimo negotovost, ko gledamo na tiste, ki prihajajo iz drugih kultur in bodo mogoče ostali z

nami. »Njimi« – to so tisti, ki bežijo pred smrtjo (najbolj verjetno *samo* stran od smrti) k novi negotovosti – mogoče k novemu upanju, mogoče k svetu brez vojne (Wintersteiner, 1992: 5-6).

Ali je mogoče, da bodo otroci pozabili na vojno? Če bodo odrasli še naprej poveličevali junake, vojne mučenike in vojne zgodbe, je otroci današnjega časa ne bodo nikoli pozabili. Svoje otroke bodo učili zgodbe iz tretje svetovne vojne, dobre in slabe, kot so nas učili o drugi svetovni vojni. Če vemo, da bo vojna ostala v naših mislih, ali je potem nujno, da ostane tudi sovražstvo? Namen mirovne vzgoje v državah nekdanje Jugoslavije bo vzpostaviti nova razmerja med balkanskimi narodi. Tako, kot to počnejo na Severnem Irskem po dvajsetih letih spopadov, ko združujejo katolike in protestante. Svoje otroke pošiljajo v Ameriko, da skupaj preživijo počitnice – dva otroka iz različne regije na istem mestu (Jelušič, 1992: 123). Vendar pa je bil ta način zgrešen oziroma se ni obnesel. Spopadi na Severnem Irskem se odvijajo še danes. In še danes uporabljajo otroke za različne naloge, s čimer jih prikrajšajo za njihovo otroštvo.

6. SKLEP

Z nalogo sem želela približati problem otrok vojakov, zakaj in na kakšen način se pojavljajo oziroma potrditi, da je v sedanjem času še vedno zelo pereč. Od sprejetja Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah leta 1989 je svetovna javnost naredila veliko. Ne le, da je nastalo veliko nevladnih organizacij in združenj, ki se bojujejo proti uporabi otrok v oboroženih silah, ampak so korak naprej storili tudi Združeni narodi in vlade same. Imenovanje posebnega odposlanca za otroke v oboroženih spopadih je naletelo na ugoden odziv javnosti. Stvar se je začela premikati in dosegli so, da se je starostna meja vključevanja v oborožene sile dvignila s petnajst na osemnajst let.

Otrok vojakov pa je še vedno veliko. Tako kot so jih uporabljali v srednjem veku, tako jih uporabljajo tudi v sodobnem vojskovanju. To nam potrjujejo mnogi primeri. Pojav ni omejen samo na revne države tretjega sveta, srečamo ga tudi v razvitih državah. Nobene razlike ni, če puško drži reven petnajstletni Sudanec, ki so ga v to prisilili, ali sedemnajstletni Anglež, ki se je prostovoljno odločil, da stopi v oborožene sile. Med otroki vojaki ni nobenih razlik. Dejstvo je, da so do osemnajstega leta še vsi otroci. Zato si mednarodna skupnost še vedno prizadeva, da bi otroci manj sodelovali v spopadih ali da sploh ne bi več sodelovali.

Šele po drugi svetovni vojni se je mednarodna skupnost začela bolj poglobljeno ukvarjati s problemom vključevanja otrok v oborožene spopade. Zaščita civilnega prebivalstva in s tem tudi otrok v vojnem času je omenjena že v Ženevskih konvencijah. Vendar ti zakoni otrok vojakov posebej ne omenjajo. Zato je bilo treba oblikovati posebne zakone, ki bi sodelovanje otrok v vojnah popolnoma prepovedali. Prvi korak k tej zahtevi je bila Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki je bila sprejeta leta 1989. Miniti je moralo skoraj petdeset let, da so pripravili prve zakone, ki so se nanašali izključno samo na otroke, ki so bili udeleženi v oboroženih spopadih. Konvencija pa je imela že od začetka dve napaki.

Prva je bila prepad med opredelitvijo otroka in določeno starostjo, ko se lahko vključi v oborožene sile. Otroka so omejili s starostjo osemnajst let, medtem ko so določili starost petnajst let za vključevanje v oborožene sile. Težava je, da je opredelitev otroka povezana s kulturo in ne z mednarodnimi zakoni. Zato so v Konvenciji postavili pogoj » ...razen če pravo, ki se uporablja,

za otroka določa, da se polnoletnost doseže prej....« Vendar je treba, če hočemo pojav otrok vojakov popolnoma preprečiti, starostno mejo določiti natančno in brez izjem!

Nekateri po sprejetju Konvencije niso soglašali, da je otrok lahko star petnajst let, da se priključi oboroženim silam. Zato so si skupine proti udeleževanju otrok v oboroženih spopadih še naprej prizadevale, da bi dosegle zvišanje starosti za vključitev otrok v oborožene spopade. Še vedno pa so ugotavljali pomanjkljivosti glede vključevanja otrok v vladne in nevladne oborožene sile. Konvencija je prepovedala vključevanje otrok pod dano starostno mejo samo za vladne sile. Za nevladne sile in druge uporniške skupine pa to ni bilo pravno določeno, kar so nekatere uporniške skupine s pridom izkoriščale. Ko so jim to očitali, so se izgovarjale, da zanje uporaba otrok ni nikjer pravno opredeljena.

Napaki je mednarodna skupnost popravila leta 2000, ko so sprejeli Opcijski protokol h Konvenciji. V njem so dvignili starostno mejo vključevanja otrok v oborožene spopade s petnajst na osemnajst let. Prav tako so prepovedali vključevanje otrok v nevladne sile, kot so uporniške ali gverilske skupine. Niti Opcijski protokol pa ni povsem preprečil vključevanja otrok v vojne spopade.

Četudi so določili mejo osemnajstih let za vključevanje v oborožene sile, pa so še vedno pustili odprto možnost nekaterim državam, ki še vedno dopuščajo sprejemanje otrok v oborožene sile pod osemnajstim letom. V Opcijskem protokolu so dodali *varnostne ukrepe*, ki naj bi preprečevali zlorabo tega pravila. Vendar pa vsaka izjema dopušča možnost, da se bo novačenje otrok vojakov nadaljevalo v okviru zakonov, ki to dovoljujejo.

Kljub vsem zakonskim omejitvam so otroci še vedno vojaki. To nam dokazujejo številni primeri po vsem svetu. Zelo težko če ne že nemogoče je izključiti civilno prebivalstvo in s tem tudi otroke iz oboroženega spopada. Pri tem ne gre samo za to, da se otroci znajdejo v neizogibnem položaju in nimajo druge izbire kot da se pridružijo oboroženim silam. V to jih silijo odrasli, ki so povzročili spopad. Njihov izgovor, da uporabljajo otroke vojake, pa je, da so otroci boljši bojavniki predvsem zato, ker jih ubogajo na vsak ukaz in v tega ponavadi ne dvomijo, v boj pa gredo brez pomislekov o možnih posledicah in za svoje delo ne pričakujejo plačila. Če vseeno začnejo dvomiti, jim dvome razblinijo z mamili ali alkoholom. Starost torej ni najpomembnejši dejavnik, da otrok lahko stopi v oborožene sile, ampak je pomembno predvsem to, da ga je

mogoče oblikovati tako, kot želijo drugi. Žrtve v tem primeru niso pomembne, otrok je vedno dovolj. Vedno se bodo našli otroci, ki bodo tako ali drugače sodelovali v bojih. V vojni vihri se na begu z domov izgubi na tisoče otrok, ki najdejo svojo pot v oborožene skupine. Nekaterim otrokom predstavljajo nadomestne družine, drugim sredstvo za maščevanje smrti staršev ali sorodnikov. Tisti, ki so prisiljeni sodelovati, se poskušajo upirati. Ugrabitve otrok so pogoste v Afriki, Aziji in Južni Ameriki. Ugrabljeni otroci in tisti, ki so v boj prisiljeni, postanejo žrtve še hitreje, ker se upirajo. Ugrabitelji vedo, da bodo v naslednji vasi ali naselju našli nove žrtve, zato jim ni mar, če nekaj otrok ob njihovem »spreobrnjenju« tudi ubijejo. Tako jim pokažejo, da imajo premoč nad njimi. Merilo za odraslost niso leta, ampak ubogljivost in zmožnost prijeti za orožje in streljati nasprotnike. Pri tem jim pomaga vojaška industrija, ki izdeluje lahko pehotno orožje. Že devetletniki so lahko s takšnim orožjem smrtno nevarni bojavniki.

Nekateri otroci vojaki so se oboroženim silam pridružili prostovoljno, brez prisile. Otroci se prostovoljno javijo v oborožene sile neke države, ker jim ta dovoljuje vpis na osnovi svojih zakonov. Prostovoljni vpis pomeni, da je otrok sam zahteval, da se pridruži oboroženim silam. Vendar pa se jim še vseeno ne more pridružiti brez podpisa staršev ali skrbnikov. Torej je še vedno pod skrbstvom staršev in ti nazadnje odločijo, ali se jim otrok sme pridružiti ali ne. S temi varnostnimi ukrepi spravljajo v dvom starše, ko jim nalagajo odgovornost odločitve o njihovih otrocih. Država si pri tem »umije roke«. Ne zdi se pravično, da država tako izpostavlja starše, namesto da bi si skupaj prizadevali za preprečitev vključevanja otrok v oborožene sile. Vendar pa se ob odkritju otrok vojakov mednarodna javnost še vedno ne zgraža toliko nad starši kot nad državo, ki je to dopustila.

Uporaba otrok v vojaške namene ima tudi posledice po končanem spopadu. Otroci so bili iztrgani iz domačega okolja in postavljeni v kruto resničnost. V tej so se morali boriti za lastno življenje in drugim jemati življenje, če so hoteli preživeti. Otroku, ki je preživel grozote vojne, lahko posledice ostanejo za vse življenje. Brez pomoči se lahko zapre vase in postane uničevalen do sebe in okolice. Veliko jih ni imelo priložnosti sodelovati v programih ponovne socializacije. Končali so v tolpah ali v prostituciji, ker niso znali več najti poti nazaj v družbo, ki jih je zapustila.

Mnoge organizacije so si zadale, da bodo nekdanjim otrokom vojakom omogočile ponovno vrnitev v družbo. To počnejo na različne načine. Nudijo jim posvetovanje s svetovalci, vključiti

jih želijo v različne dejavnosti, kjer bi lahko izrazili svojo jezo in bojazen, da bi se soočili s svojimi strahovi. V ta namen ponekod uporabljajo tudi meditacijo ali tradicionalne metode zdravljenja. V nekaterih družbah se nekdanji otroci vojaki brez teh metod ne morejo vrniti v družbo, ker jih le-ta do takrat odklanja.

Ob vstopu v oborožene sile otroci niso imeli nobene izobrazbe, po končanem spopadu pa končajo kot mladostniki brez izobrazbe in znanja za prihodnost. Prav tako kot je treba poskrbeti za njihovo duševnost, jih je treba tudi izobraziti. V centrih in skupinah za pomoč jih poskušajo naučiti osnovnih stvari, da lahko postanejo samostojni. Nekatera dekleta pred spopadom niso znala pripraviti niti osnovnih jedi. Ob učenju osnovnih spretnosti jim vračajo voljo do življenja. Proces ponovne vključitve v družbo pomaga otrokom, da znova postavijo temelje v svojem življenju in koristijo sebi in družbi.

Vendar je lahko ponovna socializacija ovirana. Če spopad ni končan, lahko v takšne centre ali skupine vdrejo vojaki in otroke spet odpeljejo v vojno. Lahko pa tudi otroci niso tako dovzetni za pomoč, ki jim jo ponudijo, ali pa ponujena pomoč ne najde prave poti do otroka. Kljub prizadevanjem terapevtov lahko odidejo po svoje in se sami soočajo s svojimi problemi. Nekateri uspešno, veliko pa jih konča nesrečno.

S to nalogo lahko potrdim, da mnoge organizacije ponujajo pomoč otrokom pri ponovni socializaciji. Kakšni so rezultati, pa bo vidno šele čez nekaj časa. Velika verjetnost je, da bodo ob uspešnih terapijah tudi otroci vojaki našli pot nazaj v družbo, ki jih je na začetku njihove poti zapustila.

Mislím, da bodo otroci postajali vojaki vse dotlej, dokler bo dopuščena najmanjša verjetnost, da se lahko otrok pod osemnajstim letom starosti lahko vključi v oborožene spopade.

7. LITERATURA

- R. Brett, M. McCallin: Children The Invisible Soldiers, Rädda Barnen, 1998
- Ilene Cohn and Guy S. Goodwin-Gill: Child Soldiers – The Role of Children in Armed Conflict, A Study of the Henry Dunant Institute, Oxford, 1994
- Y. Danielli et all: International Responses to Traumatic Stress, 1996
- B. Fontana: Child soldiers and international law, African Security Review, Vol. 6, No. 3, 1997 ali <http://www.iss.co.za/Pubs/ASR/6No3/Fontana.html>
- Časopisni zavod Uradni list RS: Pravni vidiki otrokovih pravic, Ljubljana, 1992, Konvencija o otrokovih pravicah iz leta 1989 (str. 203-218)
- Opcijska protokola h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih in glede prodaje otrok in otroške prostitucije ter otroške pornografije; Osnutek resolucije, ki ga je predlagal Ekonomski in socialni svet; 54. zasedanje, Točka dnevnega reda: 116; 16. maj 2000 ali angleška verzija Draft Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on Involvement of Children in Armed Conflict (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/draftOptProtocol210100.html>) 1.7.2000
- Ženevske konvencije o zaščiti žrtev vojn, Rdeči križ Slovenije; Ljubljana, 1993
- Vilko Novak-Čipiči: Novi obrazi vojne: Vojskovanje brez pravil in vzorcev; Radar, avgust 2000, št. 263
- Stop Using Child Soldiers!, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers and the International Save the Children Alliance, Rädda Barnen, 1998
- Ljubica Jelušič: Refugees: A Special Weapon in Yugoslav Wars; The Role of the Mass Media (SPF) in the Serbian-Croatian Conflict, 1992, p 113-125
- W. Wintersteiner: Teze k mirovni vzgoji (Thesis to Peace Education), Teorija in praksa, Ljubljana, 5-6/1992
- Is Childhood Dead?, Focus on Ireland and the Wider World, Issue 59, Winter 1998
- T. Blake: The United Nations Convention on the Rights of the Child, Focus on Ireland and the Wider World, Issue 59, Winter 1998
- International Humanitarian Law: Children in War, Dissemination Support Material, ICRC Budapest, September 2001
- Janez J. Švajncer: Vojna zgodovina, DZS, Ljubljana, 1998

- Janusz Piekalkiewicz: Druga svetovna vojna, DZS, Ljubljana, 1996

INTERNETNI NASLOVI:

- G. Maçhel: Promotion and Protection of the Rights of Children: Impact of Armed Conflict on Children, UN General Assembly A/51/306, 26. Avgust 1996 (http://www.srch0.un.org/plweb-cgi/fastweb?state_id=1005593915&view=esa&docrank=2&numhitsfound=41&q) 12.11.2001
- Olara A. Otunnu: Children in War: The Many Faces of Suffering, Report to the UN General Assembly by the Special Representative for the Secretary General for the Children and Armed Conflict, New York, 26. October 1999 (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/reportsAndspeeches/GAExec.htm>) 21.7.2000
- Child Soldiers (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/soldiers.htm>) 21.7.2000
- A/RES/48/157: Protection of Children Affected by Armed Conflicts (<http://www.un.org/gopher-data/ga/recs/48/157>) 21.7. 2000
- Child Soldiers (<http://www.rb.se/childwardatabase/efaq.htm>) 14.5.2001
- Stop the use of child soldiers! (<http://www.hrw.org/campaigns/crp/index.htm>) 14.5.2001
- Rome statute of the International Criminal Court, 17. July 1998 (<http://www.icrc.org/IHL.nsf/>) 24.4.2001
- A growing phenomenon (<http://www.child-soldiers.org/>) 9.3.2001
- Placing children on the world's peace and security agenda – Security Council Resolution 1261 (<http://www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/freorts.htm>) 29.8.2001
- Children in war, The state of the world's children 1996, UNICEF (<http://www.unicef.org/sowc96pk/pressum1.htm>) 29.8.2001
- Coalition to stop the use of child soldiers (http://www.child-soldiers.org/report2001/PRE_COALITION.html) 11.8.2001
- Media Abstracts (http://www.rb.se/chilwar/ett_97/media.htm) 11.8.2001
- Dr. Jo Boyden: Social healing in war-affected and displaced children (<http://www.qeh.ox.ac.uk/rsp/TextWeb/socialhealing.html>) 31.10.2001
- Palestinian children hold mock trial for Israeli war criminals (<http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/010303/2001030322.html>) 6.11.2001

- Key findings of The Global Report on Child Soldiers 2001 (<http://www.hrw.org/campaigns/crp/cs-report2001.htm>) 6.11.2001
- 2.500 demobilized child soldiers out of Sudan combat zone (<http://www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/010301/2001030135.html>) 6.11.2001
- Children on the front line: Child Soldiers in Afganistan (<http://www.cdi.org/terrorism/childsoldiers.cfm>) 6.11.2001
- Children's rehabilitation centre »Little Star« (<http://www.warchild.org/projects/chechnya.html>) 7.11.2001
- INTERACT Implementation of practical actions to reduce and stop the practice of using children in Armed Conflict in Africa (<http://www.iss.co.za/Projects/pmpweb/act.html>) 13.11.2001
- Sri Lanka: LTTE recruitment drive for child soldiers must stop ([http://web.amnesty.org/802568F7005C4453/0/510DF5287328C03580256AE2005DB07B?O
pen...](http://web.amnesty.org/802568F7005C4453/0/510DF5287328C03580256AE2005DB07B?Open...)) 12.11.2001
- UN Special Representative says rehabilitation of war-affected children must be placed at forefront of international response to Afgan situation ([http://www.unhcr.ch/cgi-
bin/texis/vtx/home/+3wwBmetBDs_wwwweXxwwwwwwwhFqnN0bItFqnDni5A...](http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/+3wwBmetBDs_wwwweXxwwwwwwwhFqnN0bItFqnDni5A...)) 15.11.2001
- VS sprejel resolucijo o otrocih v oboroženih silah (http://www.siol.net/novice/default.asp?page_id=3&article_id=1301112208383120) 23.11.2001
- CIA World Factbook za leto 1993 (<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/>) 20.4.2001
- CIA World Factbook za leto 2001 (<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/>) 18.6.2002
- Child friendly version of the Draft outcome document »A World Fit for Children« (<http://www.un.org/ga/children/>) 20.7.2002

**8. TABELA 1. : PRIMERJAVA PODATKOV DRŽAV ZA SLUŽENJE VOJAŠKEGA
ROKA OZ. SODELOVANJE V OBOROŽENIH SILAH – ZAHTEVANA STAROST:**

DRŽAVA	1993	1994	1998	2001
Afganistan	22	15N		22
Albanija	19	18N		19
Alžirija	19	19N		19
Angola	18	18N		18
Argentina	20	19N		20
Armenija	18			18
Avstralija	17	18N / 17P	17P / 18	17
Avstrija	19	18N / 17P	17P	19
Azerbejdžan	18			18
Bahrain	15	18P		15
Bangladeš	NI	17P	16P	
Belorusija	18			18
Belgija	19	18N / 17P		19
Belize	18			18
Benin	18 (obvezno tudi za dekleta)			18
Butan	18	18P	16P	18
Bolivija	19	21N		19
Bosna in Hercegovina	19			19
Bocvana	18			18
Braziliija	18	19N	17P	18
Brunej	18			18
Bolgariija	19	18N		19
Burkina	NI			
Burma	18 (obvezno tudi za dekleta)	18P		18
Burundi	16		16P	16
Cape Verde	NI			
Centrala afriška republika	NI			
Ciper	18	18N		18
Čad	20			20
Čile	19	18N / 16P	16P	19
Češka	18	18N		18

Danska	20	18N	17P / 18	18
Djibuti	NI			
Dominikanska republika	18	18N		18
Ekvador	20	19N / 18P		20
Egipt	20	18N		20
Ekvatorialna Gvineja	NI	18N		
Eritreja	18			
Estonija	18	18N	17P	18
Etiopija	18	18N		18
Finska	17	18N / 17P	17P / 18	17
Filipini	20	18N		20
Francija	18	18N	17P	18
Gabon	20			20
Gambija	NI			
Gana	18			18
Grčija	21	18N / 16P	16P	21
Gvatemala	18	18N / 15P		18
Gvineja	NI	19P		
Gvineja Bissau	NI			
Haiti	18			18
Honduras	18	18N / 17P	17P	18
Hrvaška	19	18N	17P / 18	19
Indija	17		16P / 18	17
Indonezija	18	17	17P	18
Islandija	NI			Ni rednih oboroženih sil
Irak	18	19N / 18P	15P	18
Iran	21	Ni starostne meje	16	21
Irska	17	18P	17P	17
Izrael	18 (obvezno tudi za dekleta)	18N / 17P	17P	18
Italija	18	18N	17P	18
Japonska	18	18P	15 (vojaške šole) / 18	18
Jamajka	18P			18
Jordanija	18	18N		18

Južna Afrika	18 (za stalne sile 17)	17N / 16P	17P / 18	18
Jemen	14			14
Jugoslavija		18N / 17P	17P	19
Kazahstan	18			18
Kenija	NI			
Koreja S	18	18N	17P	18
Koreja J	18			18
Kuvajt	18	18 N+P		18
Kanada	17	18P	16P / 18	17
Kostarika	18	18		18
Kambodža	18			18
Kamerun	18			18
Kitajska	18	18N		18
Kolumbija	18	18N	16P / 18	18
Kongo	20	20N / 18P		20
Kuba	17 (obvezno tudi za dekleta)		16N	17
Laos	18	15N	15N	18
Libanon	NI			
Lesoto	NI	18P		
Libija	17	18N / 14P	17P	17
Luxemburg	19	17P	17P	19
Latvija	18			18
Litva	18	19N		18
Makedonija	19			19
Malavi	NI	18P		
Malezija	21			21
Mali	NI			
Mavretanija	NI	16P	16P	
Mehika	18	17N	16P	18
Mongolija	18	18N		18
Monako		19P		
Moldavija	18			18
Madžarska	18	18N		18
Maroko	18	18N		18
Mozambik	NI	18N		
Nemčija	18	18N / 17P	17P / 18 (16 za obmejne stražarje)	18
Nikaragva	18	17N	17P	18
Namibija	NI	16N	16N	
Nepal	17	18P		17

Nizozemska	20	19N / 17P	17P / 18	20
Nova Zelandija	20	16P	17P / 18	20
Nigerija	18	18P		18
Niger	18			
Norveška	20	18N / 17P	17P / 18	20
Oman	14			14
Pakistan	17	18P	16P	17
Papua Nova Gvineja	NI			
Paragvaj	17			17
Peru	20		16P	20
Poljska	19	18N / 17P	17P	19
Portugalska	20	21N	17P	20
Puerto Rico	N/P			
Panama	NI			
Quatar	18			18
Reunion	18			18
Romunija	20	18N		20
Ruanda	NI	18P		
Rusija	18	18N		18
San Marino	16 kot milica, ki je lahko tudi vojska	18N		P – ni omejitve let
Sao Tome in Principe	NI			
Savdska Arabija	17			17
Senegal	18	18P		18
Srbija in Črna gora	19			19
Slovenija	19	18N		19
Sejšeli	NI			
Sierra Leone	NI			
Singapur	NI	18N		
Salvador	18	18N / 16P	16P	18
Slokonščena obala	18	21N		18
Slovaška	18	18N		18
Somalija	NI			
Sudan	18	18P	16P	18
Surinam	NI			
Sirija	19	19N		19

Španija	20	20N	17P	20
Šri Lanka	18			18
Švedska	19	18N		19
Švica	20	20N		20
Tajvan	19			19
Tadžikistan	18			18
Tanzanija	NI	18		
Tajska	18			18
Togo	NI			
Tunizija	20	20N / 18P		20
Turčija	20	20N		20
Uganda	NI		13P (izjemoma)	
Ukrajina	18	18N		18
Urugvaj	NI			
Uzbekistan	18			18
Velika Britanija	N/P	16P (pod 17 niso v aktivni vojski)	16P / 17	
Venezuela	18	18N		18
Vietnam		18N		17
Združeni Arabski Emirati	18			18
Združene države Amerike	N/P	18N / 17P	17P	18
Zaire	NI	18N		
Zambija	NI			
Zimbabve	NI	18P		

RAZLAGA OKRAJŠAV:

NI = NI NABORNIŠTVA

N = NABORNIŠTVO

P = PROSTOVOLJNO

N/P ali prazen prostor = NI PODATKOV

I stolpec- VIR: CIA World Factbook za leto 1993

(<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/>) 20. 4. 2001

II stolpec -VIR: Ilene Cohn & Guy S. Goodwin-Gill: Child Soldiers – The Role of Children in Armed Conflict, A Study for the Henry Dunant Institute, Oxford, 1994

III stolpec- VIR: Stop using Child Soldiers! ,Coalition to Stop the use of Child Soldiers and the International Save the Children Alliance, Rädda Barnen, London, 1998

IV stolpec -VIR: CIA World Factbook za leto 2001

(<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/>) 18. 6. 2002

9. DODATEK A: KONVENCIJA O OTROKOVIH PRAVICAH

PREAMBULA

Države, podpisnice te konvencije

so v prepričanju, da pomeni po načelih, izraženih v Ustanovni listini Organizacije združenih narodov, priznanje prirojenega dostojanstva in enakih in neodtujljivih pravic vseh članov človeške družbe temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu,

upoštevajoč, da so ljudstva Združenih narodov v Ustanovni listini Organizacije združenih narodov ponovno potrdila svojo vero v temeljne človekove pravice in dostojanstvo in vrednost človekove osebnosti in se odločila, da bodo podpirala družbeni napredek in ustvarjanje boljših življenskih pogojev v večji svobodi,

zavedajoč se, da Združeni narodi v Splošni deklaraciji človekovih pravic in v mednarodnih paktih o človekovih pravicah razglasili, da so pravice in dolžnosti, določene s temi akti, enake za vse, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali družbeno poreklo, premoženje, rojstvo ali kakršenkoli drug položaj,

priklicujoč si v spomin, da so Združeni narodi v Splošni deklaraciji človekovih pravic razglasili, da je otroštvo upravičeno do posebne skrbi in pomoči,

v prepričanju, da mora biti družini kot temeljni družbeni skupini in naravnemu okolju za razvoj in blaginjo vseh njenih članov in še posebej otrok namenjeno potrebno varstvo in pomoč, da lahko v celoti prevzame svoje odgovornosti v družbi,

zavedajoč se, da mora otrok za poln in skladen razvoj svoje osebnosti odraščati v družinskem okolju, v vzdušju sreče, ljubezni in razumevanja,

meneč, da mora biti otrok povsem pripravljen na samostojno življenje v družbi in vzgojen v duhu idealov, razglašanih v Ustanovni listini Organizacije združenih narodov, in še posebej v duhu miru, dostojanstva, strpnosti, svobode, enakosti in solidarnosti,

upoštevajoč, da je potreba po posebni skrbi za otroka navedena v Ženevski deklaraciji o otrokovih pravicah iz leta 1924 in v Deklaraciji o otrokovih pravicah, ki jo je Generalna skupščina sprejela 20. novembra 1959, ter priznana v Splošni deklaraciji človekovih pravic, v Mednarodnem paktu o državljanskih in političnih pravicah (še posebej v 23. in 24. členu), v Mednarodnem paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (še posebej v 10. členu) ter v statutih in ustreznih aktih specializiranih agencij in mednarodnih organizacij, ki skrbijo za blaginjo otrok,

upoštevajoč določbe Deklaracije o otrokovih pravicah, da »otrok zaradi telesne in duševne nezrelosti potrebuje posebno varstvo in skrb, všteti ustrezno pravno varstvo, tako pred rojstvom, kot tudi po njem«,

sklicujoč se na določbe Deklaracije o družbenih in zakonskih načelih varstva in blaginje otrok s posebnim ozirom na nacionalnem in mednarodnem rejništvu in posvojitvi (resolucija Generalne skupščine 41/85, dne 3.12. 1986), na Standardna minimalna pravila Organizacije

združenih narodov o kazenskem pravosodju za mladoletnike (»Pekinška pravila«) (resolucija Generalne skupščine 40/33, dne 29. 11. 1985) in Deklaracije o varstvu žensk in otrok v izrednih razmerah in oboroženih spopadih (resolucija Generalne skupščine 3318 (XXIX), dne 14. 12. 1974),

zavedajoč se, da so v vseh deželah sveta otroci, ki živijo v izjemno težkih razmerah, in da ti otroci potrebujejo posebno pozornost,

upoštevajoč pomen tradicije in kulturnih vrednot posameznih ljudstev za varstvo in skladen razvoj otroka,

zavedajoč se pomembnosti mednarodnega sodelovanja za izboljšanje življenjskih pogojev otrok v vseh deželah, še posebej v deželah v razvoju,
sklenile sledeče:

I. DEL

1. člen

Za namene pričujoče konvencije pomeni otrok vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če pravo, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej.

2. člen

1. Države podpisnice naj spoštujejo in vsakemu otroku, ki sodi pod njihovo pravno pristojnost, jamčijo s to konvencijo priznane pravice brez kakršnegakoli razlikovanja, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, rojstvo ali kakršenkoli drug položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitega skrbnika.

2. Države podpisnice naj s sprejetjem vseh ustreznih ukrepov zagotovijo varstvo otroka pred vsemi oblikami razlikovanja ali kaznovanja zaradi položaja, delovanja, izraženih mnenj ali prepričanj njegovih staršev, zakonitih skrbnikov ali družinskih članov.

3. člen

1. Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravne oblasti ali zakonodajni organi, naj bodo otrokove koristi glavno vodilo.

2. Države podpisnice se zavezujejo, da bodo otroku zagotovile takšno varstvo in skrb, kakršno je potrebno za njegovo blaginjo, upoštevaje pravice in dolžnosti staršev, zakonitih skrbnikov ali drugih posameznikov, ki so zakonsko odgovorni za otroka, in da bodo v ta namen sprejele vse ustrezne zakonodajne in administrativne ukrepe.

3. Države podpisnice naj zagotovijo, da se bodo ustanove, službe in zavodi, odgovorni za skrb ali varstvo otrok, prilagodili normam, ki so jih predpisale pristojne oblasti, še posebej na področju varnosti, zdravja ter števila in usposobljenosti osebja, pa tudi zajamčijo ustrezen nadzor.

4. člen

Države podpisnice naj sprejmejo vse ustrezne zakonodajne, administrativne in druge ukrepe za uresničitev s to konvencijo priznanih pravic. Glede ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic naj države podpisnice take ukrepe sprejemajo v okviru vseh razpoložljivih sredstev in, kjer je potrebno, v okvirih mednarodnega sodelovanja.

5. člen

Države podpisnice naj spoštujejo odgovornosti, pravice in dolžnosti staršev ali, kjer je veljavno, članov širše družine ali skupnosti, kot predvidevajo krajevni običaji, zakonitih skrbnikov ali drugih oseb, ki so zakonsko odgovorne za otroka, da na način, prilagojen otrokovim razvojnim zmožnostim, zagotovijo ustrezno usmerjanje in svetovanje pri njegovem uveljavljanju s to konvencijo priznanih pravic.

6. člen

1. Države podpisnice priznavajo, da ima vsak otrok neodtujljivo **pravico do življenja**.
2. Države podpisnice naj v največji možni meri zagotovijo otrokovo preživetje in razvoj.

7. člen

1. Otrok naj bo takoj po rojstvu vpisan v rojstno matično knjigo in naj ima od rojsta pravico do imena, pravico pridobiti državljanstvo in, kolikor je to mogoče, pravico, da pozna svoje starše in da le-ti skrbijo zanj.

2. Države podpisnice naj zagotovijo uresničevanje teh pravic v skladu s svojim nacionalnim pravom in obveznostmi, ki jim jih nalagajo ustrezni mednarodni akti s tega področja, še posebej tam, kjer bi bil otrok sicer brez državljanstva.

8. člen

1. Države podpisnice se zavezujejo, da bodo spoštovale otrokove pravice do ohranjanja lastne identitete, všteti državljanstvo, ime in družinska razmerja, v skladu z zakoni, brez nezakonitega vmešavanja.

2. Če je otrok nezakonito prikrajšan za nekatere ali za vse elemente svoje identitete, naj države podpisnice zagotovijo ustrezno pomoč in varstvo, da bo svojo identiteto hitro znova vzpostavil.

9. člen

1. Države podpisnice jamčijo, da otrok ne bo proti volji staršev ločen od njih, razen če v skladu z veljavnim pravom in postopki pristojne oblasti v sodnem postopku odločijo, da je takšna ločitev nujna za otrokovo korist. Takšna odločitev je lahko v določenem primeru, kot je zloraba ali zanemarjanje otroka s strani staršev ali ko starša živita ločeno in je potrebno odločiti o otrokovem prebivališču, neizogibna.

2. V kateremkoli postopku v skladu s 1. točko tega člena naj imajo vse prizadete stranke možnost sodelovati v postopku in izraziti svoja mnenja.

3. Države podpisnice naj spoštujejo pravico otroka, ki je ločen od enega ali od obeh staršev, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema roditeljema, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi.

4. Če je takšna ločitev posledica kakršnegakoli postopka, ki ga sproži država podpisnica, kot je pripor, zapor, izgon, pregon ali smrt (všteti smrt iz kakršnegakoli vzroka, medtem ko je oseba pod nadzorom države) enega ali obeh staršev ali otroka, mora ta država podpisnica na zahtevo nuditi staršem, otroku ali, če je potrebno, drugemu članu družine ustrezne podatke o tem, kje se nahaja(jo) odsotni družinski član(i), razen če posredovanje teh podatkov škoduje otrokovim koristim. Države podpisnice nadalje jamčijo, da predložitev take zahteve sama po sebi za prizadeto (osebe) ne bo imela škodljivih posledic.

10. člen

1. V skladu z obveznostmi, ki jim jih narekuje 1. točka 9. člena, naj države podpisnice zahteve otroka ali njegovih staršev za vstop v državo podpisnico ali za odhod iz nje z namenom ponovne združitve družine obravnavajo na pozitiven, human in ekspeditiven način. Države podpisnice naj nadalje jamčijo, da predložitev take zahteve za prosilce in za člane njihove družine ne bo imela škodljivih posledic.

2. Otrok, katerega starša prebivata v različnih državah, ima, razen v izjemnih okoliščinah, pravico vzdrževati osebne stike in neposredno zvezo z obema roditeljema. V ta namen in v skladu z obveznostmi, ki jim jih narekuje 2. točka 9. člena, naj države podpisnice spoštujejo pravico otroka in njegovih staršev, da zapustijo katerokoli državo, vstevši svojo lastno, in da vstopijo v svojo državo. Pravica do odhoda iz katerekoli države je podvržena samo tistim omejitvam, ki jih predpisuje zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, javnega zdravja in morale ali pravic in svoboščin drugih in ki so v skladu z drugimi pravicami, ki jih priznava ta konvencija.

11. člen

1. Države podpisnice naj sprejemajo ukrepe za boj proti nezakonitemu premeščanju in nevrčanju otrok iz tujine.

2. V ta namen naj države podpisnice podpirajo sklepanje bilateralnih in multilateralnih sporazumov ali pristopanje k že obstoječim sporazumom.

12. člen

1. Države podpisnice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico prostega izražanja le-teh v vseh zadevah v zvezi z otrokom, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.

2. V ta namen naj ima otrok še posebej možnost zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z otrokom, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili nacionalnega prava.

13. člen

1. Otrok ima pravico do svobode izražanja. Ta pravica zajema prosto iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug način po otrokovi izbiri.

2. Glede uveljavljanja te pravice so možne nekatere omejitve, vendar le take, ki jih predpisuje zakon in ki so potrebne:

- a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; ali
- b) zaradi zavarovanja državne varnosti ali javnega reda ali javnega zdravja ali morale.

14. člen

1. Države podpisnice naj spoštujejo otrokovo pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi.

2. Države podpisnice naj spoštujejo pravice in dolžnosti staršev in, če je potrebno, zakonitih skrbnikov, da otroka pri uveljavljanju te pravice usmerjajo na način, prilagojen njegovim razvojnim zmožnostim.

3. Glede prostega izražanja vere ali prepričanja so dopustne le tiste omejitve, ki jih določa zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, zdravja ali morale ali pa temeljnih pravic in svoboščin drugih.

15. člen

1. Države podpisnice priznavajo otrokovi pravici do svobodnega združevanja in do svobode mirnega zbiranja.

2. Pri izvrševanju teh pravic ni omejitev, razen tistih, ki jih določa zakon in ki so v demokratični družbi nujne za zavarovanje državne ali javne varnosti, javnega reda, javnega zdravja ali morale ali za zavarovanje pravic in svoboščin drugih.

16. člen

1. Noben otrok ne sme biti izpostavljen samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju v njegovo zasebno življenje, družino, dom ali dopisovanje niti nezakonitim napadom na njegovo čast in ugled.

2. Otrok ima pravico do zakonitega varstva proti takšnemu vmešavanju ali napadom.

17. člen

Države podpisnice priznavajo pomembno vlogo množičnih občil in otroku zagotavljajo dostop do informacij in gradiv iz najrazličnejših domačih in mednarodnih virov, zlasti tistih, katerih cilj je krepitev otrokove družbene, duhovne in nravstvene blaginje ter telesnega in duševnega zdravja. V ta namen naj države podpisnice:

a) spodbujajo javna občila k širjenju za otroka družbeno in kulturno koristnih informacij in gradiv v skladu z duhom 29. člena;

b) spodbujajo mednarodno sodelovanje pri ustvarjanju, izmenjavi in širjenju takšnih informacij in gradiv iz najrazličnejših domačih in mednarodnih kulturnih virov;

c) spodbujajo ustvarjanje in razširjanje otroških knjig;

d) spodbujajo javna občila, da posvečajo posebno pozornost jezikovnim potrebam otroka, ki je pripadnik manjšinske skupine ali staroselec (indigenous);

e) spodbujajo razvoj ustreznih smernic za zavarovanje otroka pred informacijami in gradivi, ki škodujejo njegovi blaginji, upoštevaje določbe 13. in 18. člena.

18. člen

1. Države podpisnice naj z vsemi svojimi močmi zagotovijo priznanje načela, da sta oba starša enako odgovorna za otrokovo vzgojo in razvoj. Starši ali, odvisno od primera, zakoniti skrbniki nosijo glavno odgovornost za otrokovo vzgojo in razvoj. Otrokove koristi naj bodo njihova poglavitna skrb.

2. Da bi zajamčile in podpirale s to konvencijo določene pravice, naj države podpisnice staršem ali zakonitim skrbnikom nudijo ustrezno pomoč pri izvrševanju njihovih odgovornosti pri otrokovi vzgoji in zagotovijo razvoj ustanov, zavodov in služb za varstvo otrok.

3. Države podpisnice naj otrokom zaposlenih staršev z vsemi ustreznimi ukrepi zajamčijo pravico do uživanja tistih ugodnosti služb in ustanov za varstvo otrok, do katerih so upravičeni.

19. člen

1. Države podpisnice naj z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, administrativnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi otroka zavarujejo pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, v številnih spolne zlorabe, medtem ko je pod skrbništvom (enega ali obeh) staršev, zakonitega skrbnika (skrbnikov) ali katerekoli druge osebe, ki skrbi zanj.

2. Takšni zaščitni ukrepi naj, če je to primerno, vključujejo učinkovite postopke za sprejemanje socialnih programov, ki otroku in tistim, ki skrbijo zanj, zagotavljajo potrebno

podporo, kakor tudi druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje prej naštetih primerov trpinčenja otrok in, če je potrebno, poseg sodišča.

20. člen

1. Otrok, ki je začasno ali za stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju, ima pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu ju zagotovi država.

2. Države podpisnice naj v skladu s svojim nacionalnim pravom takemu otroku zagotovijo nadomestno skrb.

3. Takšna skrb lahko, med drugim, zajema rejništvo, kafalo po islamskem pravu, posvojitvev ali, če je potrebno, namestitev v primernih ustanovah, namenjenih skrbi za otroka. Pri preučevanju rešitev naj bo posebna pozornost posvečena zaželeni nepretrganosti otrokove vzgoje in njegovemu etničnemu, verskemu, kulturnemu ali jezikovnemu poreklu.

21. člen

Države podpisnice, ki priznavajo in/ali dovoljujejo sistem posvojitve, naj jamčijo, da bodo otrokove koristi poglavitno vodilo, in naj:

a) zagotovijo, da lahko otrokovo posvojitev odobrijo samo pristojne oblasti, ki v skladu z veljavnim pravom in postopki ter na podlagi vseh pomembnih in zanesljivih informacij ugotovijo, da je posvojitev dopustna glede na otrokov položaj z ozirom na starše, sorodnike in zakonite skrbnike in da so, če se je tako zahtevalo, prizadete osebe na podlagi svetovanja, če je bilo le-to potrebno, dale svoje odgovorno soglasje k posvojitvi;

b) priznajo, da je mednarodna posvojitev lahko alternativen način skrbi za otroka, če zanj ni moč najti rejniške ali adoptivne družine ali na ustrezen način poskrbeti zanj v njegovi matični državi;

c) jamčijo, da je otrok pri mednarodni posvojitvi deležen enakega varstva in norm, kakršne veljajo pri nacionalni posvojitvi;

d) z vsemi ustreznimi ukrepi zagotovijo, da pri mednarodni posvojitvi otrokova nastanitev nima za posledico neupravičenega bogatenja tistih, ki so vanjo vključeni;

e) podpirajo, kjer je to primerno, cilje tega člena s sklepanjem bilateralnih in multilateralnih sporazumov in dogovorov ter si v tem okviru prizadevajo zajamčiti, da otrokovo nastanitev v drugi državi izvedejo pristojne oblasti in organi.

22. člen

1. Države podpisnice naj z ustreznimi ukrepi otroku, ki bodisi sam bodisi v spremstvu staršev ali katerekoli druge osebe prosi za status begunca ali v skladu z veljavnim mednarodnim ali nacionalnim pravom in postopki velja za begunca, zagotovijo ustrezno varstvo in humanitarno pomoč pri uživanju veljavnih pravic, določenih s to konvencijo in z drugimi mednarodnimi humanitarnimi akti ter akti o človekovih pravicah, katerih podpisnice so omenjene države.

2. V ta namen naj države podpisnice, če se jim zdi primerno, sodelujejo pri vseh naporih Združenih narodov in drugih pristojnih medvladnih ali nevladnih organizacij, ki z Združenimi narodi sodelujejo pri varstvu in pomoči takemu otroku in pri iskanju staršev ali drugih družinskih članov kateregakoli otroka begunca, da bi zbrali informacije, potrebne za ponovno združitvev z njegovo družino. Če staršev ali drugih družinskih članov ni moč najti, naj bo otrok deležen enakega varstva kot vsak drug otrok, ki je iz kakršnegakoli vzroka za stalno ali začasno prikrajšan za svoje družinsko okolje, tako kot določa ta konvencija.

23. člen

1. Države podpisnice priznavajo, da mora duševno ali telesno prizadet otrok uživati polno in dostojno življenje v pogojih, ki jamčijo dostojanstvo, spodbujajo samozavest in olajšujejo njegovo dejavno udeležbo v družbi.

2. Države podpisnice prizadetemu otroku priznavajo pravico do posebne skrbi in v skladu z razpoložljivimi sredstvi spodbujajo in zagotavljajo, da so otrok, ki je do tega upravičen, in tisti, ki so odgovorni za njegovo skrb, deležni pomoči, za katero so zaprosili in ki ustreza otrokovemu stanju ter zmožnostim staršev ali drugih, ki skrbijo zanj.

3. Upošteva se posebne potrebe prizadetega otroka in finančne zmožnosti staršev ali drugih, ki skrbijo zanj, naj bo pomoč v skladu z 2. točko tega člena, kadarkoli je to mogoče, brezplačna in naj prizadetemu otroku zagotavlja, da ima učinkovit dostop in da je deležen izobrazbe, usposabljanja, storitev zdravstvenega varstva, rehabilitacije, priprave na zaposlitev in možnosti za razvedrilo na način, ki pospešuje kar največjo možno vključitev v družbo in otrokov osebnostni, vsestviški kulturni in duhovni, razvoj.

4. Države podpisnice bodo v duhu mednarodnega sodelovanja podpirale izmenjavo ustreznih informacij s področja preventivnega zdravstvenega varstva in zdravniške, psihološke in funkcionalne oskrbe prizadetih otrok, vsestviški širjenje in dostop do informacij o rehabilitacijskih metodah, izobrazbi in poklicnih storitvah, z namenom pomagati državam podpisnicam izboljšati njihove sposobnosti in spretnosti in obogatiti njihove izkušnje s teh področij. V tem pogledu bo posebna pozornost posvečena potrebam držav v razvoju.

24. člen

1. Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do uživanja najvišjih dosegljivih zdravstvenih standardov in storitev ustanov za zdravljenje bolezni in zdravstveno rehabilitacijo. Države podpisnice naj si prizadevajo zagotoviti, da ne bo noben otrok prikrajšan za pravico dostopa do takšnih uslug zdravstvenega zdravstva.

2. Države podpisnice naj si prizadevajo za popolno uresničitev te pravice in še posebej sprejmejo ustrezne ukrepe:

a) za zmanjšanje smrtnosti novorojenčkov in otrok;

b) za zagotovitev potrebne zdravniške pomoči in zdravstvenega varstva otrok, s poudarkom na razvoju osnovnega zdravstvenega varstva;

c) za boj proti boleznim in podhranjenosti, tudi v okviru osnovnega zdravstvenega varstva, med drugim z uporabo razpoložljive tehnologije in zagotovitvijo dovolj hranljivih živil in čiste pitne vode, upoštevanje nevarnosti in tveganja onesnaženja okolja;

d) za zagotavljanje ustreznega zdravstvenega varstva matere pred porodom in po njem;

e) za zagotavljanje, da so vsi družbeni sloji, še posebej starši in otroci, obveščeni, da imajo dostop do izobrazbe in podporo pri uporabi osnovnega znanja o otrokovem zdravju in prehrani, o prednostih dojenja, higieni in sanaciji okolja ter preprečevanju nesreč;

f) za razvoj preventivnega zdravstvenega varstva, svetovanja za starše ter izobraževanja in uslug v zvezi z načrtovanjem družine;

3. Države podpisnice naj z vsemi učinkovitimi in ustreznimi ukrepi odpravljajo tradicionalne navade, ki škodujejo zdravju otrok.

4. Države podpisnice se zavezujejo, da bodo podpirale in pospeševale mednarodno sodelovanje, da bi polagoma dosegle popolno uresničitev s tem členom priznane pravice. V tem pogledu bo posebna pozornost posvečena potrebam držav v razvoju.

25. člen

Države podpisnice otroku, ki so ga zaradi skrbi, varstva ali oskrbe njegovega telesnega ali duševnega zdravja preskrbeli pristojni organi, priznavajo pravico do občasne preverbe postopka, ki mu je bil zagotovljen, in vseh drugih okoliščin v zvezi z njegovo preskrbo.

26. člen

1. Države podpisnice naj vsakemu otroku priznajo pravico do ugodnosti socialnega varstva, v številni socialno zavarovanje, in naj v skladu s svojim nacionalnim pravom sprejmejo potrebne ukrepe za doseglo popolne uresničitve te pravice.

2. Ugodnosti naj se, kjer je primerno, odobrijo upoštevaje sredstva in zmožnosti otroka in oseb, ki so odgovorne za njegovo vzdrževanje, kakor tudi katerekoli druge okoliščine v zvezi z zahtevo po ugodnostih, ki jo je predložil otrok ali kdo drug v njegovem imenu.

27. člen

1. Države podpisnice vsakemu otroku priznavajo pravico do življenske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, npravstvenemu, in družbenemu razvoju.

2. (Eden ali oba) starša ali drugi, ki so odgovorni za otroka, nosijo glavno odgovornost za to, da v skladu s svojimi sposobnostmi in gmotnimi zmožnostmi zagotovijo življenske pogoje, potrebe za otrokov razvoj.

3. Države podpisnice naj v skladu z nacionalnimi pogoji in svojimi zmožnostmi sprejemajo ustrezne ukrepe, s katerimi bodo staršem ali drugim, ki so odgovorni za otroka, pomagale uveljaviti to pravico, in naj, če je potrebno, zagotovijo gmotno pomoč in programe pomoči, še posebej kar se tiče prehrane, obleke in stanovanja.

4. Države podpisnice naj sprejmejo vse ustrezne ukrepe, s katerimi bodo od staršev ali oseb, ki so finančno odgovorne za otroka, zagotovile nadomestilo za vzdrževanje otroka tako v državi podpisnici, kakor tudi v tujini. Posebej če oseba, ki je finančno odgovorna za otroka, prebiva v drugi državi kot otrok, naj države podpisnice podpirajo pristopanje k mednarodnim sporazumom ali sklepanje takih sporazumov, kakor tudi drugih ustreznih dogovorov.

28. člen

1. Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do izobrazbe in naj z namenom, da bi to pravico polagoma dosegle, ter na podlagi enakih možnosti še posebej:

a) zagotovijo obvezno in vsem brezplačno dostopno osnovno šolanje;

b) spodbujajo razvoj različnih oblik srednjega šolanja, v številni splošno in poklicno šolanje, skrbijo, da je dosegljivo in dostopno vsakemu otroku, ter sprejemajo ustrezne ukrepe, kot je uvedba brezplačnega šolanja in, v primeru potrebe, nudenje denarne pomoči;

c) z vsemi razpoložljivimi sredstvi zagotovijo, da bo višje šolanje na podlagi osebne sposobnosti vsem enako dostopno;

d) zagotovijo, da bodo obvestila in nasveti o šolanju in poklicu dosegljivi in dostopni vsem otrokom;

e) sprejemajo ukrepe, s katerimi bodo spodbujale redno obiskovanje pouka in zmanjšale osip v šolah.

2. Države podpisnice naj z ustreznimi ukrepi zagotovijo, da se bo v šolah disciplina uveljavljala na način, ki je v skladu z otrokovim človeškim dostojanstvom in s to konvencijo.

3. Države podpisnice naj podpirajo in pospešujejo mednarodno sodelovanje v zadevah v zvezi z izobraževanjem, še posebej z namenom, da bi pripomogle k izkoreninjanju neznanja in

nepismenosti po vsem svetu in olajšale dostop do znanstvenih in tehničnih spoznanj in sodobnih učnih metod. V tem pogledu naj posebna pozornost velja potrebam držav v razvoju.

29. člen

1. Države podpisnice so si edine, da mora biti izobraževanje otrok usmerjeno k:
 - a) popolnemu razvoju otrokove osebnosti, nadarjenosti ter umskih in telesnih sposobnosti;
 - b) krepitvi spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter načel, določenih z Ustanovno listino Organizacije združenih narodov;
 - c) krepitvi spoštovanja do otrokovih staršev, njegove kulturne identitete, jezika in vrednost, nacionalnih vrednot države, v kateri otrok prebiva, države, iz katere morda izhaja, in do civilizacij, različnih od njegove;
 - d) pripravi otroka na odgovorno življenje v svobodni družbi, v duhu razumevanja, miru, strpnosti, enakosti med spoloma in prijateljstva med vsemi ljudmi, etničnimi, narodnimi in verskimi skupinami in osebami staroselskega porekla (persons of indigenous origin);
 - e) krepitvi spoštovanja do naravnega okolja.
2. Nobenega dela tega ali 28. člena ni dovoljeno razlagati tako, da bi posameznikom ali organom kratil pravico ustanavljanja in upravljanja izobraževalnih ustanov; pogoj je le, da so spoštovana načela iz 1. točke tega člena in da je izobrazba, ki jo dajejo takšne šole, v skladu z minimalnimi normami, ki jih lahko predpiše država.

30. člen

V tistih državah, v katerih živijo etnične, verske ali jezikovna manjšine ali osebe staroselskega porekla (persons of indigenous origin), otroku, ki pripada taki manjšini ali ki je staroselec (indigenous), ne sme biti vzeta pravica, da skupaj z drugimi člani svoje skupine uživa svojo posebno kulturo, izpoveduje in izraža svojo lastno vero in da uporablja svoj lastni jezik.

31. člen

1. Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do počitka in prostega časa, do igre in razvedrila, primerne otrokovi varnosti, in do prostega udeleževanja kulturnega življenja in umetnosti.
2. Države podpisnice naj spoštujejo in podpirajo otrokovo pravico polno se udeleževati kulturnega in umetniškega življenja in naj spodbujajo zagotavljanje ustreznih in enakih možnosti kulturnega, umetniškega, razvedrilnega in pristočnega udejstvovanja.

32. člen

1. Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem in pred opravljanjem kateregakoli dela, ki je lahko nevarno ali ki moti otrokovo šolanje ali škodi njegovemu zdravju ali telesnemu, umskemu, duhovnemu, npravstvenemu ali družbenemu razvoju.
2. Države podpisnice naj z zakonodajnimi, administrativnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi zagotovijo uresničevanje tega člena. V ta namen in v skladu z veljavnimi določbami drugih mednarodnih aktov naj države podpisnice še posebej:
 - a) določijo najnižjo starostno mejo ali meje, pri katerih je dovoljeno zaposlovanje;
 - b) določijo ustrezne predpise o številu delovnih ur ino pogojih zaposlovanja;
 - c) določijo ustrezne kazni in druge sankcije, s katerimi naj zagotovijo učinkovito uveljavljanje tega člena.

33. člen

Države podpisnice naj z vsemi ustreznimi ukrepi, vštrevši zakonodajne, administrativne, družbene in vzgojne ukrepe, otroke zaščitijo pred nezakonito uporabo mamil in psihotropnih snovi, kot so določene v ustreznih mednarodnih pogodbah, in preprečijo uporabo otrok pri nezakoniti proizvodnji in trgovini s takšnimi snovmi.

34. člen

Države podpisnice se zavezujejo, da bodo otroka zavarovale pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab. V ta namen naj države podpisnice še posebej sprejmejo vse ustrezne državne, bilateralne in multilateralne ukrepe, s katerimi bodo preprečile:

- a) napeljevanje ali siljenje otroka h kakršnikoli nezakoniti spolni dejavnosti;
- b) izkoriščanje otrok v prostituciji ali drugih nezakonitih spolnih dejavnostih;
- b) izkoriščanje otrok v pornografskih predstavah in gradivih.

35. člen

Države podpisnice naj z ustreznimi državnimi, bilateralnimi in multilateralnimi ukrepi preprečijo ugrabitve, prodajo ali trgovanje z otroki v kakršnekoli namene ali v kakršnikoli obliki.

36. člen

Države podpisnice naj otroka varujejo pred vsemi oblikami izkoriščanja, ki v kakršnemkoli pogledu škoduje njegovi blaginji.

37. člen

Države podpisnice naj zagotovijo, da:

a) noben otrok ne bo podvržen mučenju ali drugemu krutemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju. Tako smrtna kazen kot dosmrtni zapor brez možnosti pomilostitve naj se ne izrekata za zločine, ki so jih storile osebe, ki še niso dopolnile osemnajst let;

b) nobenemu otroku ne bo nezakonito ali samovoljno odvzeta prostost. Otrok ne sme biti prijet, priprt ali zaprt v skladu z zakoni in le v skrajnem primeru ter za najkrajši čas;

c) se bo z vsakim otrokom, ki mu je bila odvzeta prostost, ravnalo človeško in s spoštovanjem dostojanstva, ki je neločljivo od človekove osebnosti, ter na način, ki upošteva potrebe oseb njegove starosti. Še posebej mora biti vsak otrok, ki mu je bila odvzeta prostost, ločen od odraslih, razen če se smatra, da je to v nasprotju z njegovimi interesi, in imeti, razen v izjemnih okoliščinah, pravico preko dopisovanja ali obiskov vzdrževati stike s svojo družino;

d) bo imel vsak otrok, ki mu je bila odvzeta prostost, takojšen dostop do pravne in druge ustrezne pomoči, kakor tudi pravico pred sodiščem ali drugo pristojno, neodvisno in nepristransko oblastjo izpodbijati zakonitost odvzema njegove prostosti ter pravico do takojšnje odločitve o kateremkoli takšnem ukrepu.

38. člen

1. Države podpisnice se zavezujejo, da bodo spoštovale in zagotavljale spoštovanje na otroka se nanašajočih načel mednarodnega humanitarnega prava, ki je zanje veljavno v oboroženih spopadih.

2. Države podpisnice naj z vsemi možnimi ukrepi zagotovijo, da osebe, ki še niso dopolnile petnajst let, ne bodo neposredno sodelovale v bojih.

3. Države podpisnice ne bodo v svoje oborožene sile rekrutirale nobene osebe, ki še ni dopolnila petnajst let. Pri rekrutiranju tistih oseb, ki so že dopolnile petnajst let, vendar še niso stare osemnajst let, si naj države podpisnice prizadevajo dati prednost tistim, ki so starejši.

4. V skladu s svojimi, iz mednarodnega humanitarnega prava izhajajočimi obveznostmi, da med oboroženimi spopadi varujejo civilno prebivalstvo, naj države podpisnice z vsemi možnimi ukrepi zagotovijo varstvo in skrb za otroke, ki jih je oboroženi spopad prizadel.

39. člen

Države podpisnice naj s sprejetjem vseh ustreznih ukrepov pospešijo telesno in duševno okrevanje otroka, ki je bil žrtev kakršnekoli oblike zanemarjanja, izkoriščanja ali zlorabe, mučenja ali kakršnekoli druge oblike krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ali oboroženih spopadov, in njegovo ponovno vključitev v družbo. Takšno okrevanje in ponovno vključevanje v družbo naj poteka v okolju, ki krepi otrokovo zdravje, samospoštovanje in dostojanstvo.

40. člen

1. Države podpisnice priznavajo pravico vsakega otroka, ki je osumljen, obtožen ali spoznan za krivega kršenja kazenskega prava, da z njim ravnajo na način, ki je v skladu z razvijanjem otrokovega občutka za dostojanstvo in vrednost, ki krepi otrokovo spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin drugih in ki upošteva njegovo starost ter zaželeno spodbujanje njegove ponovne vključitve v družbo in sprejema dejavne vloge v njej.

2. V ta namen in upošteva ustrezne določbe mednarodnih aktov, naj države podpisnice še posebej zagotovijo, da:

- * noben otrok ne bo osumljen, obtožen ali spoznan za krivega kršenja kazenskega prava zaradi dejanj ali opustitev, ki v času storitve po nacionalnem ali mednarodnem pravu niso pomenile kaznivega dejanja;

- * je vsakemu otroku, ki je osumljen ali obtožen kršenja kazenskega prava, zajamčeno vsaj naslednje:

- ** da velja za nedolžnega, dokler ni njegova krivda dokazana v skladu z zakonom;

- * da je takoj in neposredno in, če je to potrebno, preko staršev ali zakonitih skrbnikov seznanjen z obtožbami proti njemu ter da ima pri pripravi in predstavitvi svoje obrambe pravno in drugo ustrezno pomoč;

- * da o njegovem primeru nemudoma odloča pristojni neodvisni in nepristranski organ ali sodno telo v poštenem postopku v skladu z zakonom, ob prisotnosti pravne ali druge ustrezne pomoči in staršev ali zakonitih skrbnikov, razen če se smatra, da to ni v otrokovem interesu, posebej upošteva njegovo starost ali položaj;

- * da ni prisiljen pričati ali priznati krivde; da zasliši ali zahteva zaslišanje obtežilnih prič in da doseže udeležbo in zaslišanje prič v svojo korist ob enakih pogojih;

- * da če se presodi, da je prekršil kazensko pravo, to odločitev in katerekoli iz nje izhajajoče ukrepe preizkusi višji pristojni, neodvisni in nepristranski organ ali sodno telo v skladu z zakonom;

- * da ima otrok brezplačno pomoč tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem;

- ** da je v vseh fazah postopka zajamčeno popolno spoštovanje njegove zasebnosti.

3. Države podpisnice naj skušajo pospeševati sprejemanje zakonov in postopkov ter ustanavljanje organov in ustanov, posebej namenjenim otrokom, ki so osumljeni, obtoženi ali spoznani za krive kršenja kazenskega prava, še posebej pa pospeševati:

a) določanje najnižje starosti, do katere se domneva, da otroci niso sposobni kršiti kazenskega prava;

b) kadarkoli je primerno ali zaželeno, ukrepe za obravnavanje takih otrok brez zatekanja k sodnim postopkom, ob pogoju, da je zajamčeno popolno spoštovanje človekovih pravic in zakonske zaščite.

4. Na voljo naj bodo različne možnosti, kot so skrb, svetovanje, nadzor, pravno svetovanje, pogojen odpust kazni, rejništvo, izobraževanje in programi poklicnega usposabljanja ter druge alternative institucionalnih skrbi, ki zagotavljajo, da se otrok obravnava na način, primeren njihovi blaginji in v skladu tako z njihovimi razmerami, kakor tudi s prestopkom.

41. člen

Nič iz te konvencije ne bo vplivalo na katerokoli določbo, ki je ugodnejša za uresničitev otrokovih pravic in ki je lahko vsebovana v:

- a) pravu države podpisnice; ali
- b) mednarodnem pravu, veljavnem za to državo.

II. DEL

42. člen

Države podpisnice se zavezujejo, da bodo z načeli in določbami te konvencije z ustreznimi in učinkovitimi sredstvi najširše seznanile tako odrasle, kot otroke.

43. člen

1. Z namenom preverjanja napredka, ki so ga države podpisnice dosegle pri uresničevanju s to konvencijo prevzetih obveznosti, se ustanavlja Komite za otrokove pravice, ki bo izvrševal spodaj navedene naloge.

2. Komite sestavlja deset strokovnjakov visokega moralnega ugleda in priznanih sposobnosti na področju, ki ga pokriva ta konvencija. Člane Komiteja izberejo države podpisnice izmed svojih državljanov, pri čemer se upošteva pravična zemljepisna porazdelitev, kakor tudi glavni pravni sistemi. Svojo funkcijo opravljajo osebno.

3. Člani Komiteja se volijo s tajnim glasovanjem s seznama oseb, ki jih predlagajo države podpisnice. Vsaka država podpisnica sme predlagati enega izmed svojih državljanov.

4. Prve volitve v Komite morajo biti najkasneje šest mesecev po dnevu, ko začne veljati ta konvencija, in nato vsako drugo leto. Najmanj štiri mesece pred dnevom vsakih volitev glavni tajnik Organizacije združenih narodov države podpisnice pismeno pozove, naj mu v dveh mesecih sporočijo imena svojih kandidatov. Glavni tajnik nato sestavi abecedni seznam vseh tako predlaganih, pri čemer navede, katere države podpisnice so jih predlagale, in ga predloži državam podpisnicam te konvencije.

5. Volitve potekajo na sestanku držav podpisnic, ki ga glavni tajnik skliče v sedežu Organizacije združenih narodov. Na teh sestankih, na katerih tvorita kvorum dve tretjini držav podpisnic, so za člane Komiteja izvoljeni tisti kandidati, ki dobijo največ glasov in absolutno večino predstavnikov navzočih držav podpisnic, ki glasujejo.

6. Člane Komiteja volijo za štiri leta. Če so vnovič predlagani, so lahko znova izvoljeni. Petim od članov, ki so bili izvoljeni na prvih volitvah, mandat poteče po izteku dveh let. Imena teh petih članov predsedujoči sestanka določi z žrebom neposredno po opravljenih volitvah.

7. Če kak član Komiteja umre ali odstopi ali izjavi, da iz kakršnegakoli drugega razloga ne more več opravljati svojih dolžnosti v Komiteju, država podpisnica, ki je tega člana predlagala,

izmed svojih državljanov izbere drugega strokovnjaka, ki to funkcijo opravlja do konca mandata, če to Komite odobri.

8. Komite si sam predpiše pravila svojega postopka.

9. Komite voli svoje funkcionarje za dve leti.

10. Redni sestanki Komiteja potekajo v sedežu Organizacije združenih narodov ali na kateremkoli drugem primernem kraju, ki ga določi Komite. Komite se praviloma sestaja enkrat letno. Dolžino sestankov Komiteja določijo in, če je potrebno, ponovno pretehtajo na sestanku držav podpisnic te konvencije, vendar po odobritvi Generalne skupščine.

11. Glavni tajnik Organizacije združenih narodov Komiteju zagotovi osebje in pogoje, potrebne za učinkovito izvrševanje nalog, ki mu jih določa ta konvencija.

12. Člani Komiteja, ustanovljenega v skladu s to konvencijo, z odobritvijo Generalne skupščine prejemajo nadomestila iz sredstev Organizacije združenih narodov ob pogojih, ki jih lahko določi Skupščina.

44. člen

1. Države podpisnice se zavezujejo, da bodo preko glavnega tajnika Organizacije združenih narodov Komiteju poročale o ukrepih, ki so jih sprejele za uveljavitev tu priznanih pravic, in o napredku, ki so ga dosegle pri uživanju teh pravic:

a) v dveh letih, odkar je za prizadeto državo začela veljati ta konvencija;

b) nato pa vsakih pet let.

2. Poročila v skladu s tem členom navajajo morebitne dejavnike in težave, ki ovirajo izpolnjevanje obveznosti, ki jih narekuje ta konvencija. Poročila morajo vsebovati tudi zadostne informacije, ki Komiteju omogočijo vsestranski vpogled v uresničevanje te konvencije v prizadeti državi.

3. Državi podpisnici, ki je Komiteju dostavila izčrpno prvotno poročilo, v nadaljnjih poročilih v skladu s točko 1b tega člena ni treba ponavljati osnovnih informacij, ki jih je že predložila.

4. Komite lahko od države podpisnice zahteva dodatne informacije o uresničevanju te konvencije.

5. Komite preko Ekonomskosocialnega sveta Generalni skupščini vsaki dve leti predloži poročilo o svojem delu.

6. Države podpisnice naj poskrbijo, da bodo njihova poročila široko dostopna javnosti v njihovih lastnih državah.

45. člen

Da bi pospešili učinkovito uresničevanje konvencije in spodbudili mednarodno sodelovanje na področju, ki ga ta konvencija pokriva:

a) imajo specializirane agencije, Sklad Organizacije združenih narodov za pomoč otrokom in drugi organi Organizacije združenih narodov pravico biti zastopani pri obravnavanju uresničevanja tistih določb te konvencije, ki sodijo v okvir njihovih pooblastil. Če se mu zdi primerno, lahko Komite prosi specializirane agencije, Sklad Organizacije združenih narodov za pomoč otrokom in druge pristojne organe za strokovni nasvet glede uresničevanja konvencije na področjih, ki sodijo v okvir njihovih pooblastil. Komite lahko specializirane agencije, Sklad Organizacije združenih narodov za pomoč otrokom in druge organe Organizacije združenih narodov prosi, da mu predložijo poročila o uresničevanju te konvencije na področjih, ki sodijo v okvir njihovih dejavnosti;

b) lahko Komite, če se mu zdi primerno, specializiranim agencijam, Skladu Organizacije združenih narodov za pomoč otrokom in drugim pristojnim organom posreduje katerokoli poročilo države podpisnice, ki vsebuje zahtevo ali kaže potrebo po tehničnem nasvetu ali pomoči, skupaj s svojimi morebitnimi opažanji in predlogi o teh zadevah in potrebah;

c) Komite lahko Generalni skupščini priporoči, da od glavnega tajnika zahteva, naj v njenem imenu izdela študije o specifičnih vprašanjih v zvezi z otrokovimi pravicami;

d) Komite lahko na podlagi informacij, ki jih je prejel v skladu s 44. in 45. členom te konvencije, oblikuje predloge in splošna priporočila. Takšne predloge in splošna priporočila naj posreduje vsaki prizadeti državi podpisnici in o njih poroča Generalni skupščini skupaj z morebitnimi komentarji držav podpisnic.

III. DEL

46. člen

Ta konvencija je odprta za podpis vsem državam.

47. člen

Ta konvencija mora biti ratificirana. Ratifikacijski dokumenti se položijo pri glavnem tajniku Organizacije združenih narodov.

48. člen

Ta konvencija bo ostala odprta za pristop vsaki državi. Pristopne listine se položijo pri glavnem tajniku Organizacije združenih narodov.

49. člen

1. Ta konvencija začne veljati trinajsti dan po dnevu, ko je pri glavnem tajniku Organizacije združenih narodov položena dvajseta ratifikacija ali pristopna listina.

2. Za vsako državo, ki to konvencijo ratificira ali k njej pristopi po položitvi dvajsete ratifikacijske ali pristopne listine, konvencija vstopi v veljavo trideseti dan po tem, ko taka država položi ratifikacijske ali pristopne listine.

50. člen

1. Vsaka država podpisnica lahko predlaga amandma in ga registrira pri glavnem tajniku Organizacije združenih narodov. Glavni tajnik nato predloženemu amandmu pošlje vsem državam podpisnicam skupaj z zahtevo, naj izjavijo, ali želijo sklicanje konference držav podpisnic, ki bi razpravljala in glasovala o predlogih. Če se v štirih mesecih od dneva obvestila najmanj tretjina podpisnic izreče za konferenco, jo glavni tajnik skliče pod okriljem Združenih narodov. Vsak amandma, ki ga sprejme večina držav podpisnic, ki so bile na konferenci navzoče in so glasovale, je treba predložiti v odobritev Generalni skupščini Združenih narodov.

2. Amandma, sprejet v skladu s 2. točko tega člena, začne veljati, ko ga odobri Generalna skupščina Združenih narodov in ko ga države podpisnice sprejmejo z dvotretjinsko večino.

3. Ko amandma začne veljati, je obvezen za tiste države podpisnice, ki so ga sprejele, ostale države podpisnice pa ostanejo zavezane z določbami te konvencije in s katerikoli pred tem sprejetim amandmajem.

51. člen

1. Glavni tajnik Organizacije združenih narodov sprejema in vsem državam pošilja besedila pridržkov, ki jih države navedejo ob ratifikaciji ali pristopu.

2. Pridržki, ki niso v skladu s cilji in nameni te konvencije, niso dopustni.

3. Pridržek je moč kadarkoli umakniti z ustreznim obvestilom glavnemu tajniku Organizacije združenih narodov, ki nato obvesti vse države. Tako obvestilo začne veljati na dan, ko ga prejme glavni tajnik.

52. člen

Država podpisnica lahko to konvencijo odpove s pismeno notifikacijo, naslovljeno na glavnega tajnika Organizacije združenih narodov. Odpoved začne veljati eno leto po dnevu, ko je glavni tajnik prejel notifikacijo.

53. člen

Glavni tajnik Organizacije združenih narodov je izbran, da hrani to konvencijo.

54. člen

Izvirnik te konvencije, katere arabsko, kitajsko, angleško, francosko, rusko in špansko besedilo so enako avtentična, je shranjen pri glavnem tajniku Organizacije združenih narodov. Da bi to potrdili, so spodaj podpisani, od svojih vlad po predpisih pooblašteni, podpisali to konvencijo.

DODATEK B: OPCIJSKI PROTOKOL H KONVENCIJI ZN O OTROKOVIH PRAVICAH GLEDE UDELEŽBE OTROK V OBOROŽENIH SPOPADIH

Generalna Skupščina,

ki se sklicuje na vse prejšnje resolucije s tematiko o pravicah otroka in še posebej na svojo resolucijo 64/149 z dne 17. decembra 1999, v kateri je zelo podprla delo delovnih skupin brez časovne omejitve med zasedanji in jih spodbudila, da dokončajo svoje delo pred deseto obletnico začetka veljavnosti Konvencije ZN o otrokovih pravicah (resolucija 44/25, dodatek),

ki izraža svoje priznanje Komisiji za človekove pravice za dokončanje dveh opsijskih protokolov h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih in glede prodaje otrok in otroške prostitucije ter otroške pornografije,

ki se zaveda desete obletnice svetovnega srečanja na vrhu za otroke in začetka veljavnosti Konvencije ZN o otrokovih pravicah v letu 2000 in simboličnega in praktičnega pomena sprejetja obeh opsijskih protokolov h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah pred posebnim zasedanjem Generalne skupščine kot nadaljevanjem svetovnega srečanja na vrhu za otroke, ki naj bi bilo sklicano leta 2001,

ki vztraja pri načelu, da morajo biti s pomočjo kakršnihkoli sredstev pri vseh ukrepih v zvezi z otroki,

ki ponovno potrjuje svojo zavezo, da si bo prizadevala krepiti in varovati pravice otroka na vseh življenjskih poteh,

ob spoznanju, da bo sprejetje in izvajanje obeh opcijskih protokolov predstavljalo znaten prispevek h krepitvi in varstvu pravic otroka,

1. *sprejema* in daje na voljo za podpis, ratifikacijo in pristop oba opcijska protokola h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah 1 glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih in glede prodaje otrok in otroške prostitucije ter otroške pornografije, katerih besedil sta dodani tej resoluciji;

2. *vabi* vse države, ki so Konvencijo ZN o otrokovih pravicah podpisale, ratificirale ali pristopile k njej, da dodana opcijska protokola, podpišejo, ratificirajo ali pristopijo k njima, kakor hitro je mogoče, da bi omogočile, da bi kar najhitreje lahko stopila v veljavo;

3. *sprejema* odločitev, da bosta oba opcijska protokola h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah dana na voljo za podpis na posebnem zasedanju Generalne skupščine z naslovom »Ženske 2000: enakost med spoloma, razvoj in mir za enaindvajseto stoletje«, ki naj bi bilo sklicano med 6. in 9. junijem 2000 v New Yorku, in potem na sedežu Združenih narodov na posebnem zasedanju Generalne skupščine z naslovom »Svetovno srečanje na vrhu o družbenem razvoju in širše: doseganje družbenega razvoja za vse na svetu, ki se globalizira«, ki naj bi bilo sklicano med 26. in 30. junijem v Ženevi, ter na zasedanju na vrhu v novo tisočletje, ki naj bi bilo sklicano med 6. in 8. septembrom 2000 v New Yorku;

4. *poziva* generalnega sekretarja, da vnese informacije o stanju obeh opcijskih protokolov v svoje redno poročilo pred Generalno skupščino o stanju glede Konvencije ZN o otrokovih pravicah.

Dodatek I

Opcijski protokol h Konvenciji ZN o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih

Države pogodbenice tega Protokola,

ki jih opogumlja ogromna podpora Konvenciji ZN o otrokovih pravicah 1, ki kaže na obstoj široko razširjene zavezanosti prizadevanju za krepitev in varstvo pravic otroka,

ki ponovno potrjujejo, da pravice otrok potrebujejo posebno varstvo in zahtevajo stalno izboljšavo položaja otrok brez razlikovanja kot tudi njihov razvoj in vzgojo v pogojih miru in varnosti,

ki jih vznemirjajo škodljiv in široko razširjen vpliv oboroženih spopadov na otroke in dolgoročne posledice, ki jih ima to na trajen mir, varnost in razvoj,

ki obsojajo izbiranje otrok za cilje v/med oboroženimi spopadi in neposredne napade na objekte, ki so zavarovani z mednarodnim pravom, vključno kraje, kjer so otroci na splošno močno prisotni, kot so šole in bolnišnice,

ki upoštevajo sprejetje zakonika Mednarodnega kazenskega 2 sodišča in še posebej to, da so vanj vključeni kot vojni zločin rekrutiranje ali novačenje otrok, starih manj kot 15 let, oziroma uporaba otrok za aktivno udeležbo v borbah v mednarodnih in ne mednarodnih oboroženih spopadih,

ki zato menijo, da je za krepitev nadaljnjega uresničevanja pravic, ki so priznanje v Konvenciji ZN o otrokovih pravicah, treba povečati varstvo otrok pred udeležbo v oboroženih spopadih,

ki upoštevajo, da je 1. člen Konvencije ZN o otrokovih pravicah določa, da za namen te Konvencije otrok pomeni vsako človeško bitje, staro manj kot 18 let, razen če se z zakonom, ki velja za otroke, polnoletnost ni dosežena prej,

ki so prepričane, da bo opcijski protokol h Konvenciji, ki dviga starost za možno rekrutiranje oseb v oborožene sile in njihovo udeležbo v borbah, učinkovito prispeval k izvajanju načela, da morajo biti interesi otroka, ki so zanj najboljše, najbolj upoštevani pri vseh ukrepih v zvezi z otroki,

ki upoštevajo, da je šestindvajseta mednarodna konferenca Rdečega križa in Rdečega polmeseca decembra 1995 med drugim priporočila, da morajo v spopad vpletene stranke sprejeti vse možne ukrepe, da zagotovijo, da otroci, stari manj kot 18 let, ne bodo sodelovali v borbah,

ki pozdravljajo soglasno sprejetje – junija 1999 – konvencije Mednarodne organizacije dela št. 182 o prepovedi in takojšnjih ukrepih za odpravo najslabših oblik otroškega dela, ki med drugim prepoveduje prisilno ali obvezno najemanje otrok za uporabo v oboroženih spopadih,

ki obsojajo z najresnejšo zaskrbljenostjo najemanje, šolanje in uporabo otrok znotraj nacionalnih meja in onkraj njih v spopadih kakih drugih oboroženih skupin od oboroženih sil države, in ki priznajo odgovornost tistih, ki rekrutirajo šolajo in uporabljajo otroke v tem pogledu,

ki se sklicujejo na obveznost vsake stranke, ki je vpletena v oborožen spopad, da spoštuje določbe mednarodnega humanitarnega prava,

ki poudarjajo, da ta protokol ne posega v namene in načela, vsebovana v Ustanovni listini Združenih narodov, vključno ne v 51. člen, kot tudi ne v ustrezne norme humanitarnega prava,

ki se zavedajo, da so razmere v miru in varnosti, ki temeljijo na popolnem spoštovanju namenov in načel, vsebovani v Ustanovni listini, in spoštovanje ustreznih aktov v zvezi s človekovimi pravicami, nepogrešljivi za celoviti varstvo otrok, še posebej med oboroženimi spopadi in tujo zasedbo,

ki priznavajo posebne potrebe tistih otrok, ki jih posebej prizadeva rekrutiranje ali uporaba v borbi v nasprotju s tem protokolom zaradi njihovega ekonomskega in socialnega položaja ali spola,

ki se zavedajo, da je treba upoštevati osnovne ekonomske, socialne in politične vzroke za udeležbo otrok v oboroženih spopadih,

ki so prepričani, da je treba okrepiti mednarodno sodelovanje pri uveljavljanju tega protokola in tudi pri telesno in psihosocialno rehabilitacijo in družbeno reintegracijo otrok, ki so žrtve oboroženih spopadov,

ki spodbujajo sodelovanje družbene skupnosti in še posebej otrok in otroških žrtev pri širjenju informativnih in vzgojnih programov v zvezi z izvajanjem protokola,

so se sporazumele naslednje:

1. člen

Države pogodbenice morajo sprejeti vse možne ukrepe, da bi zagotovile, da pripadniki njihovih oboroženih sil, ki še niso stari 18 let, ne bodo neposredno sodelovali v borbah.

2. člen

Države pogodbenice morajo zagotoviti, da osebe, ki še niso dopolnile starosti 18 let, ne bodo prisilno rekrutirale v svoje oborožene sile.

3. člen

1. Države pogodbenice morajo dvigovati minimalno starost za prostovoljno rekrutiranje oseb v svoje nacionalne oborožene sile od starosti, ki je navedena v tretjem odstavku 38. člena Konvencije ZN o otrokovih pravicah!, ob upoštevanju načel, vsebovanih v omenjenem členu, in priznavajoč, da so po tej konvenciji osebe, ki imajo 18 let, upravičene do posebnega varstva.

2. Vsaka država pogodbenica mora ob ratifikaciji ali pristopu k temu protokolu deponirati zavezujočo izjavo, v kateri sta podana minimalna starost, pri kateri bo dovoljevala prostovoljno rekrutiranje v svoje nacionalne oborožene sile, in opis varnostnih ukrepov, ki jih je sprejela, da bi zagotovila, da pri takem rekrutiranju ne bo prisile ali priganjanja.

3. Države pogodbenice, ki dopuščajo prostovoljno rekrutiranje v svoje nacionalne oborožene sile pod starostjo 18 let, morajo vzdrževati varnostne ukrepe, da bodo zagotovile najmanj to, da:

a) bo tako rekrutiranje resnično dovoljeno;

b) bo tako rekrutiranje opravljeno ob pristanku ustrezno obveščenih staršev ali zakonitih skrbnikov oseb;

c) bodo take osebe celovito obveščene o dolžnostih, ki jih tako služenje v vojski vključuje;

d) bodo take osebe preskrbele zanesljivo dokazilo o starosti pred sprejetjem v nacionalni sistem služenja vojaškega roka.

4. Vsaka država pogodbenica lahko kadarkoli svojo izjavo podkrepi z ustreznim obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja Združenih narodov, ki o tem obvesti vse države pogodbenice. Tako obvestilo stopi v veljavo na datum, ko ga prejme generalni sekretar.

5. Zahteva o dvigu starosti iz prvega odstavka tega člena ne velja za šole, ki jih vodijo oborožene sile držav pogodbenic ali, ki so pod njihovim nadzorom, v skladu z 28. in 29. členom Konvencije ZN o otrokovih pravicah.

4. člen

1. Druge oborožene skupine od oboroženih si države, ne smejo v nobenih okoliščinah rekrutirati ali v borbah uporabljati oseb, ki niso stare 18 let.

2. Države članice morajo sprejeti vse možne ukrepe, da bi preprečile tako rekrutiranje in uporabo, vključno zakonske ukrepe, potreben za preprečitev in inkriminiranje takih postopkov.

3. Uporaba tega člena v skladu s tem protokolom ne vpliva na pravni položaj stranke, vpletene v oboroženi spopad.

5. člen

Ničesar v tem protokolu ni mogoče razlagati tako, da bi vključevalo določbe v zakonodaji države podpisnice ali v mednarodnih aktih in mednarodnem humanitarnem pravu, ki bolj prispevajo k uresničevanju pravic otroka.

6. člen

1. Vsaka država pogodbenica mora sprejeti vse potrebne zakonske, upravne in druge ukrepe za zagotovitev učinkovitega izvajanja in uveljavljanja določb tega protokola znotraj svoje pristojnosti.

2. Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo z načeli in določbami tega protokola na široko seznanile prek ustreznih sredstev odrasle in otroke.

3. Države pogodbenice morajo sprejeti vse možne ukrepe, da bi zagotovile, da bodo osebe pod njeno pristojnostjo, ki so bile rekrutirane ali uporabljene v borbah v nasprotju s tem protokolom, demobilizirane ali na drug način odpuščene s služenja. Države podpisnice morajo po potrebi tem osebam nuditi vso ustrezno pomoč za njihovo telesno ali psihološko okrevanje in njihovo družbeno reintegracijo.

7. člen

1. Države pogodbenice morajo sodelovati pri izvajanju tega protokola, vključno pri preprečevanju vsakršne dejavnosti, ki je v nasprotju s protokolom, in pri rehabilitaciji in družbeni reintegraciji oseb, ki so žrtve dejanj, ki so v nasprotju s tem protokolom, vključno prek tehničnega sodelovanja in finančne pomoči. Take pomoči in sodelovanja se je treba lotiti po posvetovanju z vpletenimi državami pogodbenicami in ustreznimi mednarodnimi organizacijami.

2. Države pogodbenice, ki so v stanju, da to storijo, naj zagotovijo tako pomoč prek obstoječih večstrankarskih, dvostranskih ali drugih programov, oziroma prek prostovoljnega sklada, ustanovljenega v skladu s pravili Generalne skupščine.

8. člen

1. Vsaka država pogodbenica mora v roku dveh let po začetku veljavnosti protokola za to državo pogodbenico predložiti Odboru za pravice otroka poročilo s celovitimi informacijami o ukrepih, ki jih je sprejela za izvedbo določb protokola, vključno ukrepov, sprejetih za izvedbo določb o udeležbi in rekrutiranju.

2. Po predložitvi celotnega poročila mora vsaka država pogodbenica vključiti v poročila, ki jih predložijo Odboru za pravice otroka, v skladu s 44. členom Konvencije, morebitne dodatne informacije v zvezi z izvajanjem protokola. Druge države pogodbenice protokola morajo predložiti poročilo vsakih pet let.

3. Odbor za pravice otroka lahko zahteva od držav pogodbenic dodatne informacije v zvezi z izvajanjem tega protokola.

9. člen

1. Ta protokol je na voljo za podpis vsaki državi, ki je pogodbenica Konvencije ali je to podpisala.

2. Za ta protokol je potrebna ratifikacija, k njemu pa lahko pristopi katerakoli država. Listine o ratifikaciji ali pristopu se shranijo pri generalnem sekretarju Združenih narodov.

3. Generalni sekretar v vlogi depozitarja, pri katerem sta shranjena Konvencija in protokol, obvesti vse države pogodbenice Konvencije in vse države, ki so podpisale Konvencijo, o vsakem dokumentu z izjavo v skladu z 13. členom.

10. člen

1. Ta protokol stopi v veljavo tri mesece po deponiranju desete listine o ratifikaciji oziroma pristopu.

2. Za vsako državo, ki ratificira ta protokol ali pristopi k njemu, potem ko je ta pristopil v veljavo, začne ta protokol veljati en mesec po datumu deponiranja njenih lastnih listin o ratifikaciji oziroma pristopu.

11. člen

1. Vsaka država lahko kadarkoli odpove ta protokol s pisnim obvestilom generalnemu sekretarju Združenih narodov, ki potem obvesti druge države pogodbenice Konvencije in vse države, ki so podpisale Konvencijo. Odpoved začne veljati eno leto po datumu, ko obvestilo prejme Generalni sekretar. Če pa ob preteku tega leta država pogodbenica, ki da odpoved, vpletena v oborožen spopad, odpoved ne začne veljati pred koncem oboroženega spopada.

2. Taka odpoved pa ne odvezuje države pogodbenice njenih obveznosti po tem protokolu v zvezi s katerimkoli dejanjem, ki se zgodi pred datumom, ko začne veljati odpoved. Prav tako taka odpoved ne sme na noben način škoditi nadaljnji obravnavi katerekoli zadeve, ki jo je imel Odbor v obravnavi že pred datumom, ko stopi odpoved v veljavo.

12. člen

1. Vsaka država pogodbenica lahko predlaga dopolnilo in ga vloži pri Generalnem sekretarju Združenih narodov. Generalni sekretar potem sporoči predlagano dopolnilo državam pogodbenicam s prošnjo, da naj povedo, ali se zavzemajo za konferenco držav pogodbenic za obravnavo predlogov in glasovanje o njih. Če v štirih mesecih od datuma takega sporočila vsaj ena tretjina držav pogodbenic podpre tako konferenco, Generalni sekretar skliče konferenco pod pokroviteljstvom Združenih narodov. Dopolnila, ki jih sprejme večina držav pogodbenic, ki so prisotne in glasujejo na konferenci, se predložijo Generalni skupščini v odobritev.

2. Dopolnilo, ki je sprejeto v skladu s prvim odstavkom tega člena, začne veljati, ko ga odobri Generalna skupščina Združenih narodov in ko je sprejeto z dvotretjinsko večino držav pogodbenic.

3. Ko dopolnilo stopi v veljavo je zavezujoče za tiste države pogodbenice, ki so ga sprejele, medtem ko druge države pogodbenice še naprej zavezujejo določbe tega protokola in vseh morebiti že prej sprejetih dopolnil.

13. člen

1. Ta protokol, katerega arabsko, kitajsko, angleško, francosko, rusko in špansko besedilo je enako verodostojno, se hrani v arhivu Združenih narodov.

2. Generalni sekretar Združenih narodov posreduje overjene izvode tega protokola vsem državam pogodbenicam Konvencije in vsem državam, ki so podpisale Konvencijo.

